

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs: 500 F per jaar

Postcheckrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie: Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

DE BENOEMING DER RECHTERS

I. Belang.

Het streven naar objectiviteit en onpartijdigheid der magistratuur, is ten alle tijde de basis geweest van een gezond en constructief rechtsleven in een staat.

Het onderzoek naar de verscheidene criteria biedt ten huidige dag nog het grootste belang, vooral daar de rechtsorde der pas onafhankelijk geworden gebieden van Afrika en Azië, zich nog in grote mate moet organiseren.

Het ligt dan ook in de lijn van de tijd, dat er op dit ogenblik grondige onderzoeken gedaan worden, naar de best mogelijke juridische inrichting, door diverse juristen-groeperingen. Onder deze laatste heeft de Internationale Commissie der Juristen, waarvan de hoofdzetel te Genève gevestigd is, baanbrekend werk verricht. Andere projecten, meer beperkt tot bepaalde gebieden, werden opgemaakt door Franse en Engelse Commissies voor technische bijstand op juridisch plan, voor de gewezen kolonies.

De Internationale Commissie der Juristen nam het initiatief een Afrikaanse conferentie samen te roepen in januari 1961 te Lagos (Nigeria), ten einde er de algemene bespreking aan te vatten over de Beveiliging van het Recht. Merkwaardig is wel het onderwerp dat door de 3e commissie werd bestudeerd: «De taak van de Rechterlijke Macht en van de Balie tot bescherming van de Rechten van het individu en van de gemeenschap».

Deze commissie overschouwde dan ook de verschillende bestaande stelsels van benoeming en statuut der magistraten. In haar besluit sloot deze commissie zich aan bij de moties die de internationale juristen-commissie reeds gestemd had, na haar vergaderingen te New Delhi in 1959 en te Athene in 1955.

De algemene besluiten genomen op het einde van het Congres van Lagos, sluiten eveneens aan bij deze getroffen te New Delhi. Ten einde echter een beter gedacht te geven van de voornaamste problemen, die zich in dit verband stellen, geven wij een ruim overzicht van de voornaamste systemen tot benoeming der magistraten, zoals zij zich ten huidige dage voordoen.

II. De bestaande stelsels tot benoeming der magistratuur.

Vooreerst dient gezegd, dat er in werkelijkheid geen

enkel zuiver stelsel bestaat. Iedere staat richt de benoemingen van zijn magistraten in, naar verschillende criteria. In het geheel is er wel een algemene lijn waar te nemen doch in wel bepaalde gevallen, wordt steeds van het grondprincipe afgeweken.

Verder stelt men vast dat in de loop der tijden er een evolutie gebeurde en nog gebeurt in de specialisatie der rechtbank. Waar deze specialisatie vroeger gebeurde op territoriaal plan, wat vaak tot een ware versnippering leidde, geschiedt deze specialisatie nu veel meer op het gebied der materiële bevoegdheid.

Het is in verband met deze laatste, dat vaak een echte extra-juridische vakkennis vereist wordt, zodat men af en toe verplicht wordt beroep te doen op niet-juristen.

Voor het ogenblik kennen we drie grote stelsels.

A. De benoeming door de Uitvoerende Macht.

1) Eisen gesteld aan de magistraten.

Dit systeem wordt vooral toegepast in West-Europa en Scandinavië. In al deze landen zijn de magistraten juridisch geschoold op universitair plan. Sommige landen vereisen zelfs een bepaald resultaat bij het beëindigen der rechtsstudies. Noorwegen bij voorbeeld, vereist voor de rechters van het Opperste Gerechtshof en van de Hoven van Beroep, een grote onderscheiding, (laudabilis). De rechters van Rechtbanken van eerste Aanleg kunnen het stellen met een onderscheiding (graad «haud illaudabilis»). De vrederechters in Engeland, maken hier de enige uitzondering op. Van hen wordt immers geen enkele juridische vorming gevergd.

Verder wordt behalve een bepaalde leeftijd, die men doorgaans vaststelt op 25 jaar voor de lagere rechtbanken, en op 30 jaar voor de hogere gerechtshoven, ook een praktische kennis vereist.

In België wordt een effectieve rechtspraktijk aan de balie gevraagd, tenzij men een rechtsvak doceert aan een Universiteit. In Frankrijk wordt aan de kandidaat-magistraten een speciale opleiding gegeven. Naar het Engels systeem worden behalve de vrederechters, alle magistraten uitsluitend onder de leden der Balie benoemd. In Duitsland daarentegen worden zowel, ambtenaren van het ministerie van Justicie, als professoren of advocaten tot de magistratuur toegelaten.

3) Waarborgen voor de magistratuur.

De waarborgen die de magistratuur in het algemeen geniet zijn van drieërlei aard: bezoldiging door de staat, vaste en strenge regelen voor eventuele schorsing of afzetting en vastheid van het rechtersambt.

Men bemerkt dat de bezoldiging in de meeste landen bevredigend is. Een feit staat vast: alle beroepsmagistraten genieten in West-Europa, het Verenigd Koninkrijk en Scandinavië een vaste wedde, die hen van alle steun vanwege de rechtsonderhorigen ontslaat. Wat nu een vaststaand feit is was vroeger hoegenaamd niet zo en is trouwens nog steeds geen werkelijkheid in de Verenigde Staten. Volledigheidshalve moet hier aan toegevoegd worden, dat de vrederechters in Engeland geen enkele vergoeding ontvangen.

Wanneer sommige magistraatsambten als blijk van eerbetuigingen worden toegekend, is het normaal dat bewuste personen geen vergoeding genieten. Dit is waar bij ons voor de rechter in zake koophandel. In Scandinavië kent men geen onbezoldigde rechters.

Wat de schorsing en de afzetting betreft, kan deze doorgaans slechts geschieden door de Rechterlijke Macht zelf. Dit is het geval in België, Frankrijk, Duitsland, Scandinavië, Italië en Nederland. In Engeland kan een rechter enkel uit zijn ambt ontzet worden door de Koning(in) op aanvraag van het Parlement. In werkelijkheid deed dit geval zich nog geen enkele maal voor.

In verband met schorsing en afzetting dient eveneens gemeld, of de rechters al dan niet voor het leven worden benoemd. In België, Duitsland, Scandinavië en Engeland worden de rechters altijd voor het leven benoemd, zo zij beroepsmagistraten zijn. In België echter zijn de rechtsvorderende magistraten steeds afzetbaar. In Frankrijk is de benoeming voor het leven niet de algemene regel.

In het algemeen zijn de magistraten die in de buitengewone rechtbanken zetelen, niet voor het leven benoemd. Zij worden doorgaans door de rechtsonderhorigen van deze rechtbank zelf verkozen voor een zekere periode. In België geschiedt dit zo voor de Rechtbanken van Koophandel en de Werkrechtersraad. In Duitsland geldt dit voor de Arbeidersrechtbank, de Sociale Rechtbank en de Financie Rechtbanken.

De vastheid van het rechtersambt wordt in alle landen van deze groep streng gehandhaafd. Niet alleen kan een rechter niet tegen zijn wil verplaatst of vervangen worden, maar in Engeland komt daarbij nog de regel, dat hij zelf, zo hij het wilde, niet van rechtbank kan veranderen. Dit neemt dus in dit laatste land ook nog alle eventuele naijver tot bevordering weg.

3) Waarborgen voor de rechtsonderhorigen.

Wat nu de waarborgen voor de rechtsonderhorigen betreft, vinden we in alle landen van West-Europa en van Scandinavië dezelfde elementen: scheiding der machten, vastheid van de zetel der rechtbank, pluraliteit der rechters bij de hogere rechtbanken, motivering, publiciteit en dubbele rechtsmacht.

In de verschillende landen vindt men wel hier en daar een of andere afwijking doch doorgaans is het schema hetzelfde wat de grondlijnen betreft.

4) De Jury.

Ten slotte weze er op gewezen dat in al deze landen de instelling van de jury bestaat, om te oordelen over de feiten in criminele zaken.

Engeland kent zelfs het bestaan van een jury in burgerlijke zaken. Doch het bijroepen van een jury blijft beperkt tot de zaken beslecht naar de « common law ». Normaal kan het bijeenroepen van een jury slechts bevolen worden door de rechter, en enkel uitzonderlijk aangevraagd worden door de partijen. Dit wordt slechts toegestaan in zaken die het eergevoel raken. Doorgaans, verzaken de partijen aan dit recht. Dit is waarschijnlijk te wijten aan de hoge kosten en het tijdverlies die hiermede gepaard gaan.

In alle geval dient er slechts op gewezen dat de toepassing van de wet steeds toevertrouwd wordt aan beroepsmagistraten en dat de juryleden niet verkozen maar wel uitgeloofd worden.

5) Uitbreiding van het stelsel.

Tot besluit van de bespreking van de landen waar de magistraten benoemd worden door de Uitvoerende Macht, dient gemeld, dat het zelfde systeem bestaat in sommige Aziatische en Afrikaanse landen die vroeger kolonies waren of nu nog zijn van Engeland en België, namelijk Ghana, de Federatie van Rhodesië, Sierra-Leone, Kenya en Kongo (Leopoldstad). In Rhodesië en Kenia echter wordt de magistratuur als een eenvoudige tak van de koloniale administratie beschouwd, wat veel kritiek met zich brengt.

B. De benoeming na verkiezing.

Onder deze rubriek beperken wij ons tot de systemen waar de rechters van de gewone rechtbanken door de rechtsonderhorigen worden verkozen. In deze groep moet men echter 2 onderverdelingen onderscheiden, die op alle gebied totaal vreemd zijn aan elkaar, namelijk: het systeem der democratiën van Oost-Europa en van de Chinese volksrepubliek, anderzijds het stelsel der Verenigde Staten.

Het onderscheid tussen beide groepen berust vooral op de geschiedkundige evolutie en op de waarborgen der rechtsonderhorigen. De socialistische staten hebben bij het invoeren van hun nieuwe grondwetten, die de socialistische orde instelden, een volledige magistratuur georganiseerd. In de Verenigde Staten kende men een langzame, fragmentaire evolutie. Het grootste nadeel hiervan blijkt nu nog de onvoldoende gelijkshakeling der lagere rechtbanken in de verschillende staten der Verenigde Staten.

De waarborgen der rechtsonderhorigen zijn in de Volksrepublieken ook veel beter beschermd, dan in de Verenigde Staten.

1) De Socialistische Staten.

Ten einde een duidelijk beeld te geven van de inrichting der magistraten in deze landen geven wij een bondig overzicht van de toestand zoals hij zich voordoet in de Sovjet-Unie en in Tsjecho-Slowakije. Het statuut der magistraten in de andere socialistische staten vertoont practisch een volkomen gelijkenis met deze 2 voorbeelden. In de Sovjet-Unie hebben we de oudste socialistische grondwet (1936), in Tsjecho-Slowakije de meest recente (1960). Uit de vergelijking van beide stelsels blijkt dat er geen enkele evolutie plaats vond. De socialistische theorie in betrekking tot de inrichting der magistratuur schijnt dus stevig gevestigd.

a) De Sovjet-Unie.

Voor het ogenblik wordt de inrichting der magistratuur nog geregeld door de grondwet van december

1936, en de wet op de gerechtelijke inrichting, voor het laatst herzien en aangevuld door de wet van 25 december 1958.

Het statuut der magistratuur wordt aldaar beheerst door vier grote principes, de verkiezing, het ontbreken van rechters in beroep, de verantwoording der rechters en de pluraliteit van rechters in iedere rechtbank.

De verkiezing der rechters.

Alle rechtbanken der Sovjet-Unie bestaan uit rechters door het volk verkozen. De rechters van het volksgerecht der distrikten, dat practisch de bevoegdheid cumuleert van onze vrederechten en van onze rechtbanken van eerste aanleg, worden rechtstreeks door hun rechtsonderhorigen verkozen, bij eenvoudige meerderheid voor een termijn van vijf jaar. Om verkozen te worden is geen enkele juridische kennis vereist. Deze formele toegeving wordt echter fel beperkt. Immers, de overheid plaatst doorgaans op de kieslijst enkel juridisch geschoolde personen, (de overheden zijn hier in casu de administratieve diensten van het Ministerie van Justitie).

Zo dit niet het geval is, stuurt men er op aan, de verkozen magistraten juridisch te vormen, door hen rechtsvakken te doen studeren, hetzij bij bepaalde professoren, hetzij, zo deze mogelijkheid zich niet voordoet, door leergangen per briefwisseling. Overigens worden vaak de uittredende magistraten herkozen, zodat zich heel dikwijls het probleem van de vorming niet stelt.

Behalve de eigenlijke rechter-voorzitter, bestaat ieder volksgerecht nog uit twee bijzitters. Deze personen worden gekozen ten getalle van 50 à 75 voor een termijn van twee jaar, doch enkel door hun mede-arbeiders in de verschillende ondernemingen waar zij werkzaam zijn. Hoogstens zetelen zij twee weken per jaar.

Zij zijn nooit juridisch geschoold en oefenen hun normaal beroep verder uit. Zij worden vergoed tijdens de duur van de werkelijke uitoefening van hun rechterstaak.

Hun rol bestaat er vooral in de eenheidsband te bewaren tussen de bevolking en de rechtbank.

Wat de andere rechtbanken betreft, hebben we hoofdzakelijk de rechtbanken der autonome gebieden en der ethnische omschrijvingen, de gewestelijke rechtbanken, de Opperste Gerechtshoven der verschillende autonome of gefedereerde Socialistische Sovjet Republieken en het Opperste Gerechtshof der Sovjet-Unie.

De gewestelijke rechtbanken nemen gedeeltelijk de taak waar van ons Hof van Cassatie. Zij gaan na of de vonnissen al dan niet stroken met de wet. Zij onderzoeken niet alleen de gevolgde procedure doch ook — in tegenstelling met ons Hof van Cassatie — de grond van de zaak. Bij enige vergissing der eerste rechtbank wordt het vonnis verbroken en verwezen naar een ander volksgerecht. Deze rechtbanken evenals de rechtbanken der autonome gebieden en ethnische omschrijvingen zijn samengesteld uit een beroepsrechter die fungeert als voorzitter en twee bijzitters uit de lijst der assessoren verkozen door het volk. De voorzitter wordt verkozen voor vijf jaar door de gewestelijke Sovjet. Hoewel eveneens geen juridische vorming vereist wordt, komen in de praktijk enkel geschoolde juristen op de kieslijst.

De Opperste Gerechtshoven der verschillende autonome of gefedereerde Sovjet Republieken zijn eveneens samengesteld uit beroepsrechters, verkozen voor vijf jaar door de opperste Sovjet der verschillende republieken en uit bijzitters verkozen onder het volk. Het Opperste Gerechtshof der Sovjet Unie is op dezelfde

wijze gevormd doch hier worden de rechters verkozen door de opperste Sovjet der Sovjet-Unie.

Bij dit alles moet nog worden gevoegd de Arbeidersrechtbank. Elke belangrijke onderneming moet een rechtbank verkiezen van drie leden onder haar personeel. Deze rechtbank wordt gelast met het oplossen van geschillen in verband met arbeid, huisvesting, onderwijs e.a. Hoewel deze rechtbank straffen tot een beloop van 200 roebels mag uitspreken, is haar taak hoofdzakelijk de verzoening te bewerken, tussen de partijen.

Uit het geheel van dit hoofdstuk blijkt ook dat alle Rechtbanken collegiaal zijn samengesteld waarbij ieder der drie rechters volstrekt dezelfde bevoegdheid heeft.

Het ontbreken van rechters in beroep.

Naar onze opvatting is het beroep een waarborg tegen de verkeerde toepassing der wet. De instelling van het beroep bestaat niet in de Sovjet-Unie. De redenen die de sovjet juristen hiervoor aanhalen zijn het bestaan van de prokouratura, en de aanwezigheid van elementen der bevolking in de rechtbanken, zodat deze verreweg het best geschikt zijn om te beslissen.

De prokouratura is een instelling volledig onafhankelijk van de rechtbank, die belast is in alle gedingen de juiste toepassing der sovjetwet te vorderen. De prokouratura treedt dus op in processen van alle aard.

De verantwoording der rechters.

Deze vertoont een viervoudig aspect.

Vooreerst kunnen de kiezers die de rechters gekozen hebben, op elk ogenblik hun afzetting vragen.

Normaliter zijn de verkozen rechters gehouden zeer regelmatig verslag uit te brengen aan de kiezers over de wijze waarop ze recht spreken. Hiervoor begeben zij zich naar de Kolkhozes, kazernes of fabrieken van het arrondissement waar ze verkozen zijn. Speciale rechtbanken kunnen disciplinaire sancties uitspreken tegenover de rechter. Deze rechtbanken worden dan samengesteld uit hooggeplaatste beroepsmagistraten. Doch hier moet het geding aanhangig gemaakt worden door het Ministerie van Justitie.

Ten slotte kunnen de rechters strafrechtelijk vervolgd worden doch enkel mits toestemming van de voorzitter van de Opperste Sovjet van de Republiek waartoe ze behoren. (In sommige gevallen van de Opperste Sovjet als college). Voor de rechters van het Opperste Gerechtshof der Sovjet-Unie wordt de goedkeuring van de Opperste Sovjet der Sovjet-Unie vereist.

b) *Tsjecho-Slowakije.*

Het Tsjechisch systeem is practisch volledig analoog aan dit van de Sovjet-Unie. Het wordt geregeld door de nieuwe grondwet van 11 juli 1960. Het moet verder uitgewerkt worden door wetten die blijkbaar nog moeten uitgevaardigd worden.

De rechtbanken ingericht door artikel 98 van de grondwet zijn het Opperste Gerechtshof, de regionale, de district, de militaire en volksrechtbanken. De rechters van het opperste gerechtshof worden door de nationale wetgevende vergadering verkozen voor 4 jaar.

De rechters van de gewestelijke rechtbank worden eveneens voor 4 jaar verkozen door de nationale gewestelijke comité's. Alle stemgerechtigden van het district verkiezen de magistraten van deze rechtbank voor een zelfde periode.

Over de samenstelling van de volksrechtbanken moet nog beslist worden.

De rechtsonderhorigen hebben in Tsjecho-Slowakije, identiek de zelfde waarborgen als deze van de Sovjet-Unie. (cfr. supra).

c) De grondgedachten van de Socialistische Staten in zake rechtspraak.

Aan de basis van de inrichting der magistratuur in de volksdemocratiën liggen hoofdzakelijk 2 gedachten.

Allereerst geldt de opvatting dat geen onderscheid kan gemaakt worden tussen de politiek en de rechtspraak. Naar de opvatting van de Marxist-Leninisten wordt de evolutie van het recht bepaald door de belemmeringen van economische, politieke en sociale aard. Daarom ook moeten de rechters zo dicht mogelijk bij de rechtsonderhorigen blijven. In dit verband dient gemeld dat de rechters altijd op het hart wordt gedrukt de socialistische rechtsbeginselen toe te passen, onafhankelijk van elk ander begrip. Het duidelijkst voorbeeld hiervoor mag wel art. 100 § 2 van de nieuwe grondwet van Tsjecho-Slowakije zijn, dat bepaalt dat: « de volks-gerechten er toe bijdragen de socialistische wettelijkheid te vestigen, de sociale orde en de regels der socialistische samenleving te vestigen. » In ditzelfde verband vermeldt art. 2 van de wet op de gerechtelijke inrichting der Sovjet-Unie: « In de Sovjet-Unie heeft het gerecht tot taak te beschermen tegen alle aanval: de bevestiging door de Grondwet... van het sociaal en politiek stelsel der Sovjet-Unie, van het socialistisch economisch systeem en van de socialistische eigen-dom... »

Ten tweede wordt altijd de nadruk gelegd op het feit dat de rechtspraak de zaak is van het volk. Vandaar de verkiezing der magistraten, teneinde het bestaan van een kastegeest tegen te werken. De aanwezigheid in elke rechtbank van gewone staatsburgers is eveneens een element om dit tweede principe te bevestigen.

2) De Verenigde Staten van Amerika.

Zoals in de Sovjet-Unie wordt ook hier het grootste gedeelte van de magistraten verkozen.

Eerst en vooral dient echter gezegd dat in de Verenigde Staten een onderscheid dient gemaakt tussen de federale rechtbanken en de rechtbanken eigen aan iedere staat.

De federale rechtbanken zijn: het Opperste Gerechtshof (Supreme Court), de districtrechtbanken en de beroepshoven.

De magistraten van al deze rechtbanken zijn rechtstreeks benoemd door de President van de Verenigde Staten. Zij genieten hoge wedden en zijn benoemd voor het leven. Zij kunnen echter in feite nooit bevordering bekomen. Het stelsel der federale magistratuur werkt dan ook, naar de algemene opinie in de Verenigde Staten en in het buitenland, op uitstekende wijze.

Voor wat de samenstelling van de rechtbanken der Staten betreft moet echter meer gezegd worden.

Hoewel iedere staat een verschillende indeling kent, vindt men doorgaans overal hetzelfde schema terug.

Vooreerst een Vrederecht, op de buiten waargenomen door « Justices of the peace », in de stad door « magistrates ».

Daarboven vindt men doorgaans een rechtbank van Eerste Aanleg. (county court).

Een tiental staten hebben verder een intermediair beroepshof ingericht. Overal, tenslotte behalve in New Hampshire, heeft men een Opperste Gerechtshof.

a) De kenmerken van het systeem.

Alle rechters zijn verkozen.

De lagere magistratuur wordt verkozen voor 2 jaar, de andere doorgaans voor 4 jaar. Sommige staten, doch ze vormen slechts een kleine minderheid, hebben een langere mandaatsduur voorzien. Soms zelfs worden de rechters levenslang benoemd. Dit geschiedt echter slechts uitzonderlijk en dan nog enkel in verband met de hogere gerechtshoven.

Onvoldoende vergoeding.

De lagere rechters worden zeer slecht bezoldigd. Doorgaans wordt hun wedde bepaald in verhouding tot de uitgesproken boeten, wat de repressiegeest van bedoelde rechters wel in de hand werkt, doch wat hen ook alle zin voor objectiviteit doet verliezen. Soms zag men zelfs — het was een algemene regel in de dertiger jaren — akkoorden ontstaan tussen de rechters en de lokale politiemacht, om zoveel mogelijk de weggebruikers te misleiden door een dubbelzinnige verkeerssignalisatie, om aldus het aantal onvrijwillige overtredingen zo hoog mogelijk op te drijven (de zogenaamde *speed traps*).

Onvoldoende vorming.

Doorgaans is geen rechtsgeschooldheid vereist. Soms echter worden advocaten verkozen, die tijdens een magistratuur vóór de andere rechtbanken blijven pleiten. Ook dit brengt de objectiviteit in het gedrang. Het is een algemene regel dat de rechters der lagere rechtbanken hun nevenberoep blijven uitoefenen. In alle lagere rechtbanken zetelt slechts één rechter, wat het juridisch peil niet bevordert.

b) Nadelen van het systeem.

De nadelen van het bestaande stelsel zijn veel erger in de lagere rechtbanken dan in de hogere hoven. Af en toe ontmoet men wel ook onder de lagere magistraten bekwame personen, doch men gaat doorgaans akkoord over het feit dat het hier uitzonderingen geldt.

Onvoldoende vorming.

De gebrekkige scholing van de rechters brengt doorgaans mede dat hun arresten niet of slecht gemotiveerd worden. Heel vaak worden geen processen-verbaal van de zittingen opgemaakt, zodat men in beroep nooit goed weet, wat in eerste aanleg vast stond of niet.

Het stelsel van de verkiezingen zelf.

Eerst en vooral dient opgemerkt dat in strijd met wat in de volksdemocratiën van Oost-Europa geschiedt, de verkiezingen der rechters in de Verenigde Staten plaats grijpt in het kader van de partij-politiek. Dit heeft veel nadelige gevolgen.

Zo de rechter de kandidaat van zijn partij wil blijven voor de volgende verkiezingen, is hij doorgaans geneigd de gekende leden van zijn partij te bevoordelen.

Het voeren van een verkiezingscampagne vereist een optreden en een enthousiasme, dat niet altijd gepaard gaat met de waardigheid en de bezadigheid van een rechter.

Tenslotte zit de rechter doorgaans gekneld tussen zijn partijoverheden en zijn kiezers.

Om hieraan te verhelpen hebben een vijftal staten de verkiezing in het raam der partijen verboden. Doch dit is eerder het nadeel van het stelsel erkennen dan eraan te verhelpen.

Een achttal staten hebben de herroeping van de verkozen rechters toegestaan aan de kiezers. Wanneer 25 % van de kiezers van een rechter, van mening zijn dat deze zijn plichten niet-voldoende waarneemt, kun-

nen zij hem een petitie toezenden, waarin de grieven vermeld staan, die zij hem ten laste leggen.

Zo de rechter, geen ontslag neemt hebben automatisch nieuwe verkiezingen plaats, voor dewelke de betwiste rechter zich kandidaat mag stellen.

De nieuw-verkozen rechter neemt dan het ambt over.

Normaal wordt op deze herroepingsmethode (recall) geen beroep gedaan; immers, de termijn voor dewelke een rechter verkozen wordt, overschrijdt zelden 4 jaar.

Uit dit alles blijkt dat het systeem der rechtbanken in het kader der staten van de Verenigde Staten wel zou kunnen verbeterd worden. De federale rechtbanken werken — wij hebben het reeds gezegd — op uitstekende wijze, doch zij beslechten slechts 10 % der gedingen. De grote moeilijkheid die zich stelt voor het verbeteren van het systeem ligt juist in het feit dat deze verandering, slechts zou kunnen geschieden langs de politieke partijen om, die er juist belang bij hebben een zekere controle op de rechters uit te oefenen.

Overigens maakt de instelling der magistratuur integraal deel uit van de geschiedenis van iedere staat, die er aldus om historisch-sentimentele redenen, toch enigszins aan gehecht is.

C. De benoeming door een Onafhankelijk Orgaan.

Dit systeem is niet nieuw. Het heeft reeds eerder bestaan, onder meer in Frankrijk met de « Conseil de la Magistrature ». Overigens kent men nog een dergelijke instelling voor de benoeming van de federale rechter der Bondsrepubliek namelijk het « Richterauswahl Ausschuss ».

Dit type van instelling kent echter de laatste jaren veel bijval namelijk in de nieuwe onafhankelijk geworden staten van Amerika.

1) De Hoge Raad van de Magistratuur (*Conseil supérieur de la Magistrature*).

Deze instelling bestaat voor het huidig ogenblik reeds in de Ivoorkust, Sénégal en Kameroen. Het zijn dus drie gewezen Franse kolonies. Hoogst waarschijnlijk wordt deze instelling uitgebreid tot nog andere gebieden in Afrika.

a) Samenstelling.

De Hoge Raad van de Magistratuur wordt voorzeten door de President van de Republiek. De Minister van Justitie is er de ondervoorzitter van. Daarenboven bestaat de Hoge Raad uit twee kamervoorzitters of raadsheren bij het Opperste Gerechtshof, een magistraat van het Hof van Beroep, een rechter van de Rechtbank van Eerste Aanleg en een Vrederechter. Het geldt hier de samenstelling van de Hoge Raad van Sénégal. In de andere staten is hij echter vrijwel gelijkwaardig.

b) Bevoegdheid.

De Hoge Raad van de Magistratuur stelt aan de ministerraad de kandidaten voor, in verband met iedere benoeming bij de hogere rechtbanken. De Raad geeft advies voor elke andere benoeming.

Verder vervult de Raad de taak van tuchtkamer der magistraten. Bij deze gelegenheid wordt echter aan de Voorzitter van het Opperste Gerechtshof de leiding van de Raad toegewezen.

c) Bespreking.

Deze Hoge Raad kent in de drie landen waar hij

werd ingevoerd, de grootste bijval. Het enig gevaar is dat in de loop der tijden een zekere kastementaliteit zal ontstaan, gezien in feite de magistraten door andere magistraten worden benoemd. Men komt aldus tot een coöptatiesysteem.

2) De Commissie van juridisch advies (*Judicial Service Commission*).

Deze instelling bestaat in Nigeria. Zij werd ingesteld krachtens art. 104 van de Grondwet aldaar. Dit orgaan werkt op federaal plan. (Nigeria is immers een federatie bestaande uit drie staten). Doch in het kader van elk der drie deelstaten zal insgelijks een commissie voor juridisch advies opgericht worden. Deze vier commissies (de federale en de drie gewestelijke) zullen bestaan uit actieve en gewezen magistraten. Zij zullen gelast worden met het benoemen van de rechters en stellen de criteria tot benoeming vast.

Voor het ogenblik treedt enkel de federale commissie actief op. Zij is gelast met de benoeming van de rechters van het Opperste Gerechtshof.

III. Algemeen Besluit.

Het Afrikaans Congres omtrent de beveiliging van het Recht, besloot enerzijds met een bekrachtiging van de principes die in verband met de magistratuur werden naar voor gebracht te New-Delhi. Deze zijn: « Indien men het principe van de vastheid van het rechtersambt wil verzoenen met de mogelijkheid tot afzetting in uitzonderlijke gevallen, is het nodig dat de redenen tot afzetting duidelijk geformuleerd zijn, dat deze procedure verloopt vóór een rechtsorgaan en dat de rechter dezelfde waarborgen geniet als een beschuldigde in strafzaken ».

Aan dit grondprincipe voegde het Congres van Lagos het volgende toe: « In de landen waar de principes van New-Delhi nog niet toegepast worden raadt de Commissie aan:

1) Dat de bevoegdheid tot benoeming en afzetting zou toevertrouwd worden, noch aan de Wetgevende, noch aan de Uitvoerende Macht, maar wel aan onafhankelijke organen, zoals de Hoge Raad voor de Magistratuur of de Commissie voor Juridisch Advies.

2) Dat bij voorkeur de magistraten zetelende in strafzaken bovenvernoemde waarborgen zouden genieten.

Wij kunnen ons echter niet zonder meer aansluiten bij deze motie, zoals ze werd aanvaard te Lagos. Immers alles wijst erop dat men het hele probleem van de magistratuur heeft behandeld vanuit een standpunt beperkt naar de ruimte en naar de tijd. Men heeft enkel aandacht geschonken aan Afrikaanse staten en dan nog op het ogenblik van hun toetreden tot de onafhankelijkheid.

Derhalve pogen wij enkele meer algemene principes naar voor te brengen.

A) Juridisch gevormde magistraten.

In alle stelsels blijkt het een voordeel de rechterlijke ambten toe te vertrouwen aan juridisch geschoolde magistraten. Daar waar dit niet gebeurt, gaat het normaal minder goed of voorziet men zo vlug mogelijk in de juridische opleiding. Dit heeft voor gevolg dat men doorgaans beroep zal moeten doen op professionele magistraten.

B) Onafhankelijkheid van de rechters.

Deze onafhankelijkheid moet zich kunnen handhaven zowel ten opzichte van de overheid als ten opzichte van de rechtsonderhorigen.

In een éénklasse-staat stelt het probleem zich minder.

In alle andere staten dient echter deze onafhankelijkheid nagestreefd door een voldoende vergoeding, het uitsluiten van politiek-gerichte verkiezingen, en een gezond benoemingssysteem. Wat dit laatste betreft kan geen algemeene maatstaf gegeven worden daar de toestand niet alleen van land tot land verschilt, maar ook van periode tot periode.

A priori is het niet uitgesloten dat de Uitvoerende of Uitgevende Macht benoemingen doet, vrij van alle politieke achtergrond. De beste en sterkste politici, zijn zij die tijdig objectief kunnen oordelen en genoeg eerbied hebben om het algemeen belang te dienen op de doeltreffendste wijze. Gans de vraag blijft echter, te weten wanneer politici bereid zijn deze objectiviteit aan de dag te leggen.

C) Waarborgen voor de rechtsonderhorigen.

Deze laatste worden doorgaans het best gediend door een systeem van beroep met verschillende rechters en de volstreekte objectiviteit der rechters.

Uit dit alles blijkt feitelijk dat het ganse probleem van de benoeming der rechters een driehoeksprobleem is, tussen de waarborgen verstrekt aan de samenleving, de rechtsonderhorigen individueel beschouwd en de rechters.

Dat het probleem geen vaste mathematische oplossing kent, staat vast. De dosering tussen deze drie factoren vraagt veel wijsheid en bedachtzaamheid. Het

is misschien echter ook het bewijs dat de rechtswetenschap de « Science humaine » bij uitstek is...

Jean Marie VAN HILLE.

Bibliographie

Administration of Justice in Norway. The Norwegian Ministry of Justice. Oslo 1957.

M. David, Introduction au droit civil soviétique. Les cours de droit. Paris 1952-1953.

R. David, Etude du droit privé de l'Angleterre. Sirey 1948.

R. Dekkers, Principes nouveaux de droit soviétique. Centre national pour l'étude des pays à régime communiste. Bruxelles 1961.

Fromont M., La répartition des compétences entre les tribunaux civils et administratifs en droit allemand Paris 1960.

Garner J.W. Idées et institutions politiques américaines 1921.

Graves W. American State Government. 4th. ed. 1953.

A & S Tunc, Système constitutionnel des Etats Unis d'Amérique, Domat Montchrétien. Paris 1953, T. I - T. II.

Verder alle uitgaven van de internationale Commissie der Juristen en der Grondwetten van de vermelde staten.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — Voltallige terechtzitting. — 19 dec. 1962.

Voorzitter : M. Vandermeersch.

Raadsheer-verslaggever : M. Perrichon.

Advocaat-generaal : M. Dumon.

Advocaten : Mrs. Struye en Van Ryn.

Artikel 1382 B.W. — Schadevergoeding aan slachtoffer van ongeval. — Gedeeltelijk eigen schuld van het slachtoffer. — Vergoeding verschuldigd door degene die het ongeval veroorzaakte evenredig aan zwaarte van zijn eigen fout. — Bij terugslag geleden schade. — Tegenstelbaarheid van de fout van het slachtoffer die samenvalt met de fout van een derde aan hen die schade bij terugslag hebben geleden.

Wanneer, bij een ongeval, de schade tegelijkertijd door de daad van het slachtoffer en door de fout van een derde veroorzaakt wordt, is deze derde ten opzichte van het slachtoffer slechts tot vergoeding gehouden in evenredigheid met de zwaarte van zijn eigen fout.

De fout van het eerst getroffen slachtoffer, — die samenvalt met de fout van een derde —, is tegenstelbaar aan andere personen, — doorgaans familieleden van het eerste slachtoffer —, die schade bij terugslag geleden hebben.

R. Lambert en C. Van den Berghe t/ François E.

Conclusies van advocaat-generaal F. Dumon.

De beklagde, huidige verweerder, veroorzaakte bij

gebrek aan vooruitzicht of aan voorzorg de dood van een vrouw die gehuwd was en een kind had. De feitenrechter besliste, dat de getroffene zelf insgelijks een fout uit onvoorzichtigheid begaan had die toch voor de helft de oorzaak van het ongeval was.

Burgerlijke partij hebben zich gesteld de echtgenoot, zowel in zijn eigen naam als in die van zijn minderjarige dochter, en de moeder van het slachtoffer.

Wegens de fout van de getroffene kent het bestreden arrest slechts de helft toe van de schadevergoeding die elke van de burgerlijke partijen vorderde. Is deze beslissing wettig gerechtvaardigd?

De welbepaalde vraag die aldus rijst, is of de fout van de getroffene al dan niet tegenstelbaar is aan de derden, en inzonderheid aan de leden van de familie van de getroffene die van de medeverantwoordelijke derde de vergoeding van een schade vorderen.

Deze vraag kan slechts beantwoord worden mits zekere distincties gemaakt worden.

Leden van de familie van de overleden getroffene, die voor het ongeval medeverantwoordelijk is, kunnen van de derde geëist hebben de vergoeding, hetzij van een schade welke de getroffene zelf ondergaan had alvorens te sterven, hetzij van een eigen schade. In deze schade moet nog onderscheiden worden tussen onmiddellijke eigen schade en middellijke eigen schade of schade langs een ander om (dommages par ricochet répercussion). Onder de onmiddellijke eigen schade mag die vermeld worden welke voortspuit uit onvrijwillige slagen en verwondingen die de leden der familie geleden hebben tengevolge van samenvallende fouten van de derde en de onmiddellijk getroffene die overleden is. Schade « langs een ander om » is die welke voor een lid van de familie van het

slachtoffer doorgaans uit de dood van dit slachtoffer voortvloeit: de zedelijke smart welke deze dood veroorzaakt, het derven van inkomsten dat het gevolg ervan is... Een schade «langs een ander om», is ook het verliezen van de inkomsten welke verschaft werden aan zijn nabestaanden door de eerste getroffene bij het ongeval die tengevolge hiervan ongeschikt tot arbeiden is geworden.

Volgens het beginsel van de gelijkwaardigheid der voorwaarden, wanneer twee personen samen de schade veroorzaakt hebben, heeft de getroffene het recht de veroordeling in solidum van elk der personen tot vergoeding van geheel de schade te bekomen. Diegene van de twee personen die de integraliteit betaald heeft, bezit een recht om zich op de medeveroorzaker van de schade te verhalen.

Zo de getroffene zelf door zijn eigen tekortkoming ertoe bijgedragen heeft, met een derde, zijn eigen schade te veroorzaken, dan kan hij slechts aanspraak maken, ten opzichte van die derde, op een vergoeding die evenredig is tot het aandeel van verantwoordelijkheid van de derde voor de schade (1). Vorderen, na het overlijden van de getroffene, zijn erfgenamen de vergoeding van die schade «ex herede», dan is dezelfde regel van toepassing. Hoe wordt deze regel nu verantwoord?

«Le défendeur (de derde-dader) a commis une faute, cette faute a causé le dommage dans son entier, zo schrijven H. en L. Mazeaud (2), il doit donc être condamné à une réparation intégrale. Mais de son côté la victime a commis une faute laquelle, à son tour, cause un préjudice au défendeur; ce préjudice consiste dans l'obligation où se trouve le défendeur de verser des dommages-intérêts; la victime est donc contrainte de réparer le dommage causé par sa faute. Ainsi, comme le remarquait justement Bourjou, la victime est garante de l'action qu'elle voudrait exercer. Au point de vue de la causalité, la faute de la victime et celle du défendeur ont joué un rôle égal, puisqu'elles ont toutes les deux été en totalité causes du préjudice. Le dommage subi doit donc se répartir également entre les deux adversaires. Le défendeur condamné au tout, peut recourir contre la victime, mais seulement pour moitié. Alors, au lieu de prononcer une condamnation intégrale du défendeur, pour permettre ensuite à ce dernier d'exercer un recours jusqu'à concurrence de moitié, il est plus simple d'effectuer immédiatement le partage en n'accordant réparation à la victime que pour moitié».

Dezelfde auteurs schrijven ook (p. 803, nr 1956-4): «Les coauteurs peuvent-ils soutenir que la victime est leur coauteur? Or, entre coauteurs ou codébiteurs l'obligation au tout disparaît pour se diviser. Cette argumentation est inexacte. L'effet de la coopération de la victime au dommage est épuisé par la limitation de son droit à une réparation partielle. Il n'y a plus à considérer la victime sous l'angle d'un coauteur mais seulement comme victime. Elle a droit à indemnité, parce qu'elle est une victime, non parce qu'elle est coauteur. Les deux codéfendeurs quant au paiement de l'indemnité partielle se trouvent alors en présence non point d'un coauteur, mais d'une victime. Celle-ci peut réclamer à l'un d'eux toute l'indemnité partielle à laquelle elle a droit».

Men kan immers bezwaarlijk aannemen, dat de getroffene juridisch te zijnen eigen opzichte een schuldige mededader is.

Ongetwijfeld, zoals Savatier schrijft (3), geldt de verantwoordelijkheid van elk menselijk wezen, dat

in zijn handelen vrij is, in de eerste plaats ten opzichte van zichzelf.

Deze vaststelling leidt kennelijk tot de beslissing, zoals dezelfde auteur schrijft, dat de dader van een fout al de schade die hij aan zichzelf berokkend heeft niet mag op rekening zetten van de fout van een ander, hierbij zijn eigen verantwoordelijkheid over het hoofd ziende.

Maar de fout welke iemand jegens zichzelf begaat roept, naar Belgisch recht, geen verbintenis in het leven waaraan een sanctie te zijnen eigen laste verbonden is. In dit geval gaat het niet om de fout die juridisch geregeld is, o.m. bij artikel 1382 van het Burgerlijk Wetboek. Wanneer dus de schade door de fout van een derde en door de eigen fout van de getroffene veroorzaakt is, dan is er slechts één burgerlijk aansprakelijke dader. Er zijn geen twee daders die in solidum voor het geheel verbonden zijn. Evenwel wordt er over het algemeen aangevoerd dat, wanneer het samenvallen van twee oorzaken de schade veroorzaakt heeft, dat iedere fout de totaliteit van de schade «in potentie» in zich sloot. Hoe dan, bij het samenvallen van fouten van een derde en van de getroffene, kan men uitleggen dat de tot het geheel gehouden derde de getroffene zelf zal kunnen aanspreken om van hem zijn dragend aandeel te vorderen?

Er zijn geen twee juridisch en burgerlijk aansprakelijke daders, zoals wij zoëven gezien hebben.

Kan men instemmen met de verklaring van H. en L. Mazeaud: «... de son côté la victime a commis une faute laquelle à son tour, cause un préjudice au défendeur (d.w.z. de derde, dader van de fout), ce préjudice consiste dans l'obligation où se trouve le défendeur de verser des dommages et intérêts (en totalité); la victime est donc contrainte de réparer le dommage causé par sa faute?»

Wij menen van niet.

Juridisch is de getroffene met de derde geen verantwoordelijke mededader. Hij heeft dus niet te zijnen eigen laste een verbintenis in solidum voor het geheel doen ontstaan. Heeft zijn handelen ertoe bijgedragen dat het handelen van de derde geheel de schade veroorzaakt? Voorzeker, zo men aanneemt dat deze verantwoordelijkheid voor het geheel onontkoombaar is. Maar in dit geval, wederom, hoe kan het verhaal van de derde op de getroffene gerechtvaardigd worden? De getroffene heeft een fout begaan jegens zichzelf, waarmee het recht zich niet bezig houdt. Hij heeft geen fout begaan tegenover de derde.

Wij zijn dan ook van mening, dat de uitlegging welke H. en L. Mazeaud geven onder nr 1956-4, p. 803, van het tweede boekdeel van hun *Traité* de enige is waarmee er kan ingestemd worden. De derde en de getroffene hebben ieder een gedeelte van de schade veroorzaakt; de derde is dus slechts tot een gedeeltelijke vergoeding gehouden.

Laten wij thans onder ogen nemen de aard en de omvang van de rechten op schadeloosstelling, ten laste van de derde, van een familielid van de onmiddellijk getroffene bij het ongeval, wanneer deze getroffene door zijn onvoorzichtigheid, samenvallend met die van de derde, het feit veroorzaakt heeft waaruit de schade is gesproten. Wij richten ons onderzoek eerst op een onmiddellijke eigen schade welke die vennoot zou geleden hebben.

Een zoon, die door zijn vader per automobiel vervoerd wordt, loopt lichamelijke letsels op die te wijten zijn aan de samenvallende fouten van de vader en van een andere weggebruiker. Deze lijdt dus een on-

middellijke eigen schade en mag klaarblijkelijk een totale schadeloosstelling vorderen, hetzij van de derde, hetzij van zijn vader, hetzij, bij diens overlijden, van diens nalatenschap. Naar gelang het geval zullen de derde, de vader of de nalatenschap, die de gehele schadeloosstelling zal hebben betaald, een verhaal hebben op de andere mededader of op zijn erfgenamen. De aansprakelijkheid in solidum voor de totale schade is gemakkelijk te verklaren. Men neemt aan dat de vader en de derde ieder een fout begaan hebben, b.v. bij gebrek aan vooruitzicht of aan voorzichtigheid jegens de getroffene.

Dit brengt ons tot de eigen schade, geleden langs een ander om.

Een man met vrouw en kinderen komt om het leven bij een ongeval. Deze dood is de oorzaak van een door een gezinslid geleden nadeel: de echtgenote en de kinderen verliezen de inkomsten die de vader hun verschafte; zij worden getroffen in hun gevoelens en ondergaan deswege een zedelijk nadeel...

Zo het ongeval geheel aan de fout van een derde te wijten is, bestaat er geen probleem, de derde zal de totale schade moeten vergoeden. Zo echter het ongeval ook te wijten is aan de fout van de onmiddellijk getroffene zelf (in ons voorbeeld de vader), zal dan deze fout kunnen tegengeworpen worden aan de middellijk getroffenen (in het voorbeeld de echtgenote en de kinderen) die schadeloosstelling eisen voor hun eigen schade? Dit is de vraag welke in het thans aan het Hof voorgelegde geval uitdrukkelijk gesteld wordt.

Volgens de algemeen aangenomen jurisprudentie, beslist men dat de fout, eigen zijnde aan de onmiddellijk getroffene zelf, niet mag in aanmerking komen tegen de verwant die de vergoeding van een eigen schade vordert, om zijn recht op de schadeloosstelling te verminderen. Deze fout wordt derhalve niet meer beschouwd als die van de onmiddellijk getroffenen als zodanig — van wie de eiser zijn recht ontvangen heeft — maar als de fout van een derde mededader.

Echter, zo de middellijk getroffen verwant gehouden is tot de schulden van de nalatenschap van de getroffene, medeveroorzaker van de schade, dan heeft de derde, die in beginsel tot de totale vergoeding van de schade gehouden is, een verhaal op de nalatenschap van de getroffene, om van haar terugbetaling te eisen van het dragende aandeel in de schade die de overledene veroorzaakt heeft, en bijgevolg zal hij slechts veroordeeld worden tot betaling van de gehele schade, verminderd met het bedrag van de rechtsvordering die hij tegen de getroffen verwant, als erfgenaam, bezit (5).

De oplossing die aldus gegeven wordt aan het onderwerpelijk probleem leidt tot toestanden die men vaak geneigd kan zijn te laken op redelijke of zedelijke gronden, en die trouwens zeer complex kunnen wezen.

Verscheidene auteurs (6) zijn van mening dat deze oplossing naar recht niet verantwoord is — daar de fout van de getroffene volgens hen, kan tegengeworpen worden aan diens verwanten welke de vergoeding van een middellijk ondergane schade vorderen — en zij hebben tevens aangetoond dat het, volgens hen, ten onrechte is dat men doet gelden dat de overleden getroffene naar recht met de derde, mededader van de fout, in solidum aansprakelijk is jegens diegenen die de schade « langs een ander om » geleden hebben. In twee recente noten wijst André Tunc er op, dat de rechten van andere landen (Engeland, Verenigde Staten o.m.) beslissen dat de fout van de getroffene

moet worden tegengeworpen aan de personen die de vergoeding van een middellijk geleden schade vorderen; « il serait illogique et injuste de permettre aux proches d'invoquer, d'une part, la solidarité familiale pour se faire dédommager par le coauteur et de la rompre, d'autre part, en refusant d'accepter pour eux-mêmes les conséquences de la faute du défunt. (Revue trimestrielle de droit civil 1961, p. 685-686, en 1962, pp. 502-506).

De Franse feitenrechtbanken verzetten zich tegen de recentste rechtspraak van het Hof van Cassatie die wij in de noot aangeduid hebben; zij spreken zich uit voor de tegenwerpbaarheid. Laten wij te dezen aanzien wijzen op het vonnis van het Tribunal de grande instance te Dijon van 29 januari 1962 (C.Cl. Pér. 1962, II, 12.584), het arrest van de Cour d'appel te Douai van 14 februari 1962, het vonnis van het Tribunal de grande instance te Mézières van 16 februari 1962, het vonnis van het Tribunal de grande instance te Pau van 7 maart 1962 (Gaz. Pal. 1962, I, 4 mai), de arresten van de Cour d'appel te Besançon van 28 maart 1962 (Gaz. Pal. 1962, I, 22 juin) en van de Cour d'appel te Parijs van 10 april 1962 op eensluidend advies van Advocaat-generaal Klein (Gaz. Pal. 1962, I, 4 mai).

In België volgen feitenrechtbanken de overheersende jurisprudentie die ik reeds aangegeven heb, doch ook hoven van beroep blijken zich niet te willen neerleggen bij de niet-tegenwerpbaarheid. Te vermelden zijn in dit opzicht, o.m. het (niet speciaal met redenen omklede) arrest van het Hof van Beroep te Brussel van 17 februari 1962 in zake Tuts tegen Ix en Hackelbracht, en het arrest van het Hof van Beroep te Gent van 29 april 1960, waartegen de voorziening gericht is in welke beoordeling wij thans dienen te treden.

Laten wij even verwijlen bij een paar beschouwingen, uit de zedelijkheid of de rede afgeleid, die de kritiek van de theorie staven, en laten wij tevens wijzen op de complexiteit van de oplossingen waartoe de theorie kan leiden.

a) Nemen wij aan, dat de getroffene, die zelf ook een fout begaan heeft, niet overleden is en dat hij een gedeelte van zijn economische waarde verloren heeft, doordat hij onbekwaam tot arbeiden geworden is. Het staat vast dat hij in dit geval van de derde, medeveroorzaker van het ongeval, slechts een gedeelte van de schadeloosstelling kan bekomen.

Kan men het waarlijk als gegrond aanzien dat de verwanten volledig schadeloos gesteld worden wanneer de getroffene overleden is en wanneer zij het zijn die vergoeding van het nadeel vorderen hetwelk in werkelijkheid dat was hetwelk de getroffene zelf had kunnen vorderen (7). Dit lijkt niet op te gaan.

Professor Houin verklaart de oplossing als volgt: « Si le décès du débiteur d'aliments n'est dû que partiellement à sa faute, le créancier n'a aucune action contre ses héritiers pour obtenir la réparation du préjudice qu'il subit dans la mesure où il est dû à la faute de son débiteur, parce que dans cette mesure le préjudice n'est pas réparable. Dès lors, le tiers partiellement responsable de l'accident ne saurait être tenu de réparer l'intégralité du préjudice, souffert par l'ayant cause, puisque ce préjudice n'est pas réparable dans la mesure où il a été causé par la faute de la victime. Il ne saurait donc y avoir de solidarité entre celle-ci et le tiers auteur. Car si ce dernier payait l'intégralité de l'indemnité, il n'aurait aucune action récursoire contre la victime » (noot onder het arrest Cass. fr. 14.12.1938, Sirey 1939, p. 236).

In een inhoudrijke noot schrijft Prof. Savatier: «Moralement d'abord on peut s'étonner du «bénéfice» que la veuve et les orphelins tireraient de la mort de leur mari ou père. Le mot «bénéfice» est exact; car si la victime de l'accident, au lieu d'y perdre la vie, avait survécu complètement infirme, sa faute n'eût jamais permis que la réparation incomplète d'une telle infirmité. Sa femme et ses enfants eussent alors été privés de toute action personnelle en réparation, l'infirmes seul pouvant se plaindre d'un préjudice direct. Et non seulement l'accident ne leur aurait procuré aucune indemnisation personnelle, mais ils eussent dû, eux-mêmes, secourir à leurs dépens, l'infirmes complètement indemnisé. Ainsi, du vivant de la victime, la réparation toujours incomplète due par le coresponsable, loin de leur venir en aide, aurait, au contraire, postulé leur aide. Mais voici qu'il est mort! Et tout aussitôt on les déclare affranchis des conséquences de la faute du défunt. La mort de l'infirmes virtuel ne les libère pas seulement du secours à leur charge, mais leur donnerait droit, contre le coresponsable, à une indemnité qui, cette fois, atteindrait tout le préjudice apporté à leurs moyens d'existence et à leurs affections par l'accident. Faire, en quelque sorte, de la veuve et de l'orphelin les bénéficiaires de la mort de leur mari et père a quelque chose de choquant» (8).

Professor Dabin schrijft: «La thèse de l'opposabilité (de niet-tegenwerpbaarheid van de fout van de getroffene aan zijn middellijk geschade verwanten) serait, on le confesse et on le proclame franchement, mauvaise, choquante et même absurde» (9).

b) Laten wij thans speciaal het geval onder ogen nemen van een ongeval dat veroorzaakt is, zowel door de fout van de derde als door de fout van de getroffene, maar hetwelk diens dood niet veroorzaakt heeft.

Onderstellen wij dat deze kreupel geworden getroffene niet langer in staat is om in het onderhoud van zijn vrouw en zijn kinderen te voorzien. Zo men aanneemt dat dezen een eigen vordering tot schadeloosstelling bezitten en instellen tegen de derde, dan zal in de thesis van de «niet-tegenwerpbaarheid» van de fout van de getroffenen, de derde tot een volledige schadeloosstelling gehouden zijn.

Indien de getroffene overleden is en — zoals het zeer vaak zal geschieden — de vermenging plaats gehad heeft tussen het patrimonium van de getroffene en de patrimonium van de vrouw en de kinderen, die vergoeding vorderen, dan zal ondanks de theorie van de «niet-tegenwerpbaarheid», de derde, volgens de in de voetnoot aangehaalde overheersende Belgische jurisprudentie, slechts een gedeeltelijke schadeloosstelling behoeven te betalen, naar mate van de fout van de getroffene.

De dood van de getroffene zal dus aan de derde, veroorzaker van het ongeval, «voordeel» bezorgen.

c) In het thans aan het Hof voorgelegde geval hadden zich drie burgerlijke partijen gesteld tegen de automobilist die gedeeltelijk verantwoordelijk was voor het ongeval waarbij de getroffene zelf een fout begaan had: de echtgenoot, de minderjarige dochter en de moeder van de getroffen vrouw.

De moeder was geen erfgenaam en moest dus de schulden van de nalatenschap van de getroffene niet dragen.

Hieruit volgt dat, volgens de algemeen aangenomen oplossing, deze burgerlijke partij het recht heeft van de automobilist voor het nadeel dat zij heeft geleden wegens de dood van de getroffene de integrale

schadeloosstelling te bekomen, maar dat deze derde echter de nalatenschap van de getroffene zal mogen aanspreken tot terugbetaling van de helft van wat hij heeft moeten betalen.

Zodus, hoewel de getroffene ten opzichte van haar moeder generlei fout had begaan en mitsdien niet tot enige schadeloosstelling gehouden was (10), zal haar nalatenschap, samen met de derde, tot die schadeloosstelling moeten bijdragen.

Wat betreft de burgerlijke vordering, door de weduwnaar ingesteld namens zijn minderjarig kind, aangezien dit de nalatenschap van zijn moeder wettig slechts aanvaardt onder voorrecht van inventaris, kan de rechtbank, die de algemeen aangenomen theorie toepast, wegens de scheiding van de patrimonium van de nalatenschap en van het kind, de derde verantwoordelijke niet zonder meer vrijstellen van de aan het kind toekomende helft der vergoeding, op de grond van de gehoudenheid van dit kind tot de schulden der nalatenschap. Daarentegen, aangaande de persoonlijke vordering van de man die tot de schulden van de nalatenschap van zijn vrouw gehouden is, omdat hij een algemeen erfopvolger is (11) — wat de rechtbank behoort na te gaan — zal de door de derde te betalen som verminderd worden met het bedrag van de schuldvordering welke deze tegen de man in zijn hoedanigheid van erfgenaam kan doen gelden.

Na de totale aan het minderjarige kind toekomende vergoeding betaald te hebben, zal de derde medeveroorzaker van het ongeval van de nalatenschap de overeenstemmende terugbetaling kunnen vorderen op het aandeel van die minderjarige in de nalatenschap.

d) Zoals de heer President R. Meurisse onlangs schreef, «ce qu'il y a à redouter, avec la théorie de la Cour suprême, ce sont des renonciations à succession de victimes à la succession de leur auteur responsable en partie avec un tiers d'un dommage qui leur est causé. Est-ce normal et est-ce moral? Il y a des morts qui rapportent». (12)

e) Indien de partij die vergoeding van een middellijk geleden schade vordert de nalatenschap van de getroffene aanvaardt en zijn enige erfgenaam is, dan zal de schadevergoeding welke zij mag eisen van de derde, medeverantwoordelijke voor het ongeval, gelijk zijn aan diens aandeel in de verantwoordelijkheid voor het ongeval.

Zo, integendeel, de getroffene, medeverantwoordelijke voor het ongeval, verscheidene erfgenamen heeft die allen de nalatenschap aanvaarden, dan worden dezer schulden onmiddellijk verdeeld naar het prorata van hun erfdeel; de vergoedingsvordering ten laste van de derde zal niet eenvoudig verminderd worden met een bedrag, gelijk aan het aandeel van verantwoordelijkheid van de de cuius in het ongeval, doch rekening houdende, bovendien, met het bedrag van de gehoudenheid tot de schuld van de nalatenschap van de enige erfgenaam die zich burgerlijke partij zal hebben gesteld, waarna die derde desgewenst de medeerfgenamen kan aanspreken.

Valt uit deze enkele beschouwingen niet af te leiden, dat de algemeen aangenomen theorie niet alleen leidt tot bijzonder ingewikkelde toestanden, maar doorgaans zelfs tot gevolgen waarmee het zedelijk gevoel of zelfs het gezond verstand bezwaarlijk kunnen instemmen?

Deze theorie berust trouwens, en ongetwijfeld ten onrechte, op een verbintenis in solidum welke ten voordele van de middellijk getroffen familieleden zou

bestaan ten laste van de derde, veroorzaker van het ongeval, en van de overleden getroffene die ook een fout begaan heeft.

Is het wel juist, dat de middellijk getroffen verwant te doen heeft met twee jegens hem verantwoordelijke schadeveroorzakers, de derde en de overleden getroffene? Laten wij onderstellen dat de getroffene alleen door zijn eigen schuld om het leven gekomen is. Het ligt voor de hand dat de door dit overlijden geschade verwanten generlei vordering hebben tegen zijn nalatenschap. De dode heeft ten opzichte van die verwant geen juridische verantwoordelijkheid gehad. Zou deze verantwoordelijkheid dan ontstaan, omdat de dood tegelijk door de schuld van een derde en door die van de getroffene veroorzaakt werd? Men ziet niet in, hoe dit zou kunnen worden gewettigd of uitgelegd.

Gewis heeft de dode een fout begaan, doch niet jegens zijn middellijk getroffen verwant (13).

Professor Dabin schrijft: «*Légalement, la faute envers soi-même par manquement au devoir de prudence ou de diligence envers soi-même, ne donne pas lieu à responsabilité, quand même il en résulterait du dommage pour autrui. Seul entre dans la cadre de la responsabilité civile la faute par manquement à un devoir vis-à-vis d'autrui. C'est pourquoi il est impossible de condamner la victime d'un dommage survenu par sa faute à en réparer les suites dommageables pour ses proches*» (14).

De persoon die tengevolge van de dood van de onmiddellijk getroffene middellijk schade lijdt staat dus niet tegenover twee in solidum gehouden schuldenaars, doch tegenover één schuldenaar: de derde die het ongeval mede veroorzaakt heeft. Wanneer een schade door twee personen tegelijk veroorzaakt wordt, hetzij door twee personen die door hun handelen het nadeel veroorzaakt hebben, hetzij door een derde en de getroffene zelf, dan zijn deze twee personen gehouden tot de gehele vergoeding of (geval van de getroffene) verplicht zelf een deel van de schade te dragen, indien hun handelen een schuld oplevert (15).

Behoeft dan te worden beslist dat diegene van de twee veroorzakers die alleen schuld draagt, voor de gehele schade aansprakelijk zal wezen, zoals men doorgaans beslist voor degene wiens fout met een toeval samengevallen is? (16) Deze oplossing lijkt niet onvermijdelijk, en zij zou overigens het billijkheidsgevoel krenken.

Laten wij eerst aanstippen, dat het Franse Hof van cassatie sinds zijn arrest van 19 juni 1951 (17) beslist heeft in dit geval slechts een gedeelte van de schadeloosstelling ten laste van de veroorzaker van de schade te laten (18).

Kan men overigens aannemen, dat die veroorzaker definitief geheel de last van de schadeloosstelling draagt, hoewel een andere (de medeveroorzaker - getroffene) ook de schade veroorzaakt heeft en hij insgelijks een patrimonium nalaat?

Maar zo men aanneemt dat de derde die geheel de schade had moeten betalen een verhaal bezit, dan erkent men dat zowel de eerste getroffene (wiens dood een middellijke schade veroorzaakt heeft) als die derde jegens de tweede getroffene (langs de eerste om) een fout begaan hebben. Welnu, dit is niet juist. Ofwel erkent men aldus dat, door de derde te verplichten de gehele schade te betalen, de getroffene jegens die derde een fout begaan heeft (dezelfde redenering als die welke men houdt tot rechtvaardiging van de gedeeltelijke verantwoordelijkheid van de

derde in het geval van de fout van de getroffene die een schadeloosstelling vordert. (zie hierboven).

Echter, uit kracht van wat heeft de getroffene er toe bijgedragen die derde te verplichten tot het betalen van de integrale schade? Welke fout had hij begaan? Welke verbintenis had hij jegens de middellijk getroffene?

Mazeaud en Tunc, in hun kritiek van het arrest van het Franse Hof van cassatie van 19 juni 1951 (het vorenaangehaalde arrest, betreffende het samenval van een fout en een toeval), schrijven dat dit arrest de regel van de verantwoordelijkheid in solidum van de medeveroorzakers van een schade weer op losse schroeven zet (19).

Is het mogelijk aan de derde, die samen met de onmiddellijk getroffene de middellijke schade veroorzaakt heeft, toe te staan slechts een gedeelte van de schadeloosstelling die aan de aldus benadeelde persoon toekomt te betalen, zonder gevaar te lopen de theorie van de verplichting in solidum van de gezamenlijke daders van een misdrijf of een oneigenlijk misdrijf weer op losse schroeven te zetten? Ik meen dat deze vraag bevestigend mag beantwoord worden. Dit is ten andere de opvatting van de professoren P. Esmein (20), R. Savatier (21), Houin (22), J. Dabin (23) en van de H. President Meurisse (24).

Al deze auteurs oordelen, dat de fout van de onmiddellijk getroffene aan de middellijk getroffene mag en moet tegengeworpen worden, en dat, bijgevolg, de laatstgenoemde ten opzichte van de derde verantwoordelijke geen ruimer recht kan doen gelden dan die getroffene zelf had kunnen doen.

Voorzeker, zo schrijft professor Dabin, blijft de fout van de getroffene een persoonlijke aangelegenheid en kan er geen sprake van zijn ze ten laste te leggen aan de verwant die van een derde een vergoeding vordert. Maar, hij verduidelijkt zeer terecht, «*il s'agit moins d'imputer à une personne, fut-elle héritière, la faute d'autrui, que de dégager les conséquences de cette faute quant à son droit à réparation. En d'autres termes, les fautes restent personnelles; on s'inquiète seulement de leur influence sur la situation juridique d'autres personnes. D'autre part, dans le cas spécial du dommage par ricochet, quand celui-ci a eu pour cause en partie la faute commise par le parent proche, victime du dommage premier, il est de stricte équité que le défendeur à l'action en réparation, auteur de la faute concurrente de celle de la victime, soit admis à se prévaloir, à l'encontre du demandeur parent, de la faute de la victime comme elle l'aurait pu à l'égard de la victime elle-même. Bien que le demandeur invoque un dommage propre, ce dommage a eu pour cause, au moins partielle, la faute de la victime première, dont à ce point de vue et en raison du lien de parenté qui l'unissait au demandeur, celui-ci ne peut pas raisonnablement se désolidariser. Comment du reste accorder que la victime d'un dommage par ricochet bénéficie d'un sort meilleur que la victime d'un dommage direct?... Peu importe que le parent hérite ou n'hérite pas. De toute façon, même au cas où, en renonçant à la succession, le parent se serait désolidarisé du défunt, le lien du sang demeure, qui, lui, n'est pas susceptible de répudiation*» (25).

Ook de professoren Esmein en Cavatier brengen deze bloedverwantschap, de familiesamenhorigheid, de onderlinge afhankelijkheid in de familie naar voren om de tegenwerpbareheid van de fout van de getroffene te rechtvaardigen.

« Le lien de famille, zo schrijft P. Esmein (26), existe pour le meilleur et pour le pire ».

Het is immers aan de verwantschapsband met de onmiddellijk getroffene dat de verwant het recht ontleent om het materieel nadeel te doen gelden dat voortvloeit, zoals in onderhavige zaak, uit het verliezen van de hulp van een moeder of een echtgenote, of het morele nadeel, bestaande in de smart tengevolge van de dood of het lijden van een dierbaar wezen. Evenwel gaat dit recht op dergelijke vergoeding aan de verwant over met de last van de fout van de getroffene zelf. Dit recht is dus « ab ovo » verminderd. « Si la famille de la victime tire du lien qui l'unit à elle cet avantage, qu'elle peut réclamer une indemnité à l'occasion de sa mort, il est juste qu'elle subisse les conséquences de ses fautes », schrijft P. Esmein (27).

De band van het bloed, de familiesamenhorigheid of de onderlinge afhankelijkheid in de familie zijn voorzeker aanwezig in de meeste gevallen waarin een langs een ander om geleden schade aangevoerd wordt.

Dit is nochtans niet steeds het geval. Het is o.m. gebeurd, dat de hoven en rechtbanken vergoeding toekenden wegens zedelijke schade, geleden ter oorzake van de dood van een verloofde.

Men moet dus een ruimer begrip laten gelden dan dat welk door de professoren Esmein, Savatier en Dabin ingeroepen wordt. Elke band, van genegenheid b.v. waaruit het recht op schadeloosstelling voortspuit, behoort in acht genomen te worden.

Waar het dergelijke band is die — onzes inziens terecht — de professoren Esmein, Savatier en Dabin in staat stelt de tegenwerpbaarheid van de fout van de getroffene aan hen die « langs de getroffene om » geschaad worden te rechtvaardigen, wettigt professor R. Houin dezelfde stelling door een redenering die niet minder klemmend is, maar wel ervan verschilt en wellicht tot minder afdoende gevolgtrekkingen leidt. Hij is van oordeel: « le dommage par ricochet n'est que la répercussion sur les ayants cause de la victime, du dommage subi par elle... l'accident n'est que la cause médiate du dommage subi par la victime dans la mesure où il a des répercussions sur ses ayants droit ».

Professor Savatier gaat van dezelfde gedachte uit, die hij voortreffelijk verwoordt als volgt: « Ce préjudice n'est qu'une projection partielle de celui qu'aurait subi le mort lui-même, privé par l'accident de toute faculté de gain... il y a simple déplacement du dommage et de l'indemnité prévisible » (28).

Tot besluit van deze citaten moge ik nog de volgende zinnen van de heer Savatier aanhalen: « ... une simple transposition du préjudice s'attache à la mort de la victime directe. Car c'est bien le même dommage que sa faute l'empêchait de faire réparer complètement et que sa mort transporte chez sa veuve et ses enfants. Si direct et personnel qu'on reconnaisse le préjudice souffert par ceux-ci, il demeure une partie reconnaissable du préjudice que la faute du défunt rendait incomplètement réparable pour lui. Particulièrement manifeste est cette transposition pour le préjudice précurseur. Ce préjudice (v. notre traité de la responsabilité T. I nr 548) n'est qu'une partie de celui qu'aurait subi le mort lui-même privé par l'accident de toute faculté de gain. C'est seulement une fraction de ce gain que perd, par ricochet, la veuve ou l'enfant. Ce même préjudice, partiellement paralysé dans sa réparation, par la faute du défunt, durant la vie de celui-ci, semble donc devoir le rester

après la mort du défunt quand il se transpose chez la veuve et les enfants » (29).

Hoe vruchtbaar dit aldus ingeroepen begrip van « weerslag », « projectie » of « overgang » ook moge zijn, inzonderheid t.a.v. de inkomsten welke o.m. verwanten van de eerste getroffene « middellijk » derven, het kan nochtans deze tegenwerpbaarheid van de fout niet rechtvaardigen wat betreft de schadeloosstelling die gevorderd wordt wegens zedelijk nadeel, voortspruitende uit het verliezen van een dierbaar wezen. Het nadeel dat geleden werd of dat de onmiddellijk getroffene zou geleden hebben is in dit geval tenenmale verschillend van datgene dat aldus voor een verwant, een verloofde, aangevoerd wordt. Hier is noch « projectie », noch « overgang » aanwezig.

Laten wij thans besluiten.

Zoals ik in het begin van deze conclusie zegde, moet er een onderscheid gemaakt worden tussen de onmiddellijke eigen schade, ondergaan door andere personen dan de eerste getroffene die tengevolge van een culpoos feit overleden is, en de insgelijks eigen schade van die personen, welke zij echter slechts ondergaan hebben « langs de eerste getroffene om », dus niet rechtstreeks door het culpoze feit, maar door de weerslag van de schade die eerst aan de eerste getroffene berokkend werd, de dood van deze persoon of zelfs gewoon de aantasting van zijn integriteit.

Nemen wij aan, bij wijze van toelichting voor dit eerste geval, dat een zoon, gezeten naast zijn vader die een rijtuig bestuurt, onvrijwillige slagen en verwondingen ondergaan heeft, veroorzaakt zowel door de fout van een derde als door die van zijn vader. Het is klaar dat hij de veroordeling, in solidum, kan bekomen van elk dezer twee schadeveroorzakers, tot vergoeding van de totaliteit der schade die hij ondergaan heeft.

De grondslag van zijn vordering is de aantasting van zijn lichamelijke integriteit; zijn recht op vergoeding ontleent hij uitsluitend aan zijn eigen persoon.

Geheel verschillend is de toestand wanneer een vordering ingesteld wordt tegen de derde, die voor het ongeval verantwoordelijk is samen met de eerste ter oorzake van het ongeval overleden getroffene, tot het bekomen van de vergoeding, hetzij van een zedelijke schade, gesproten uit het verliezen van een dierbaar wezen — de eerste getroffene — een echtgenoot, een vader, een kind, een verloofde, hetzij van een stoffelijke schade, ontstaan door het derven van de inkomsten of het onderhoud welke dat dierbaar wezen aan de ziinen bezorgde, ofwel ook van een stoffelijke schade die het gevolg is, zoals ten deze, van het verliezen van de « economische waarde » van die getroffene.

Het recht op vergoeding van deze schaden, geleden « langs een ander om », vindt zijn oorzaak niet uitsluitend in de persoonlijkheid van de persoon die de vergoeding vordert, maar in de familieband of zelfs eenvoudig in de band van genegenheid welke bestaat tussen die persoon en de om het leven gekomen persoon, wiens dood het recht op een schadeloosstelling in het leven roept.

Deze vóór de dood bestaande band is de oorsprong van het recht op vergoeding. Dit recht vindt voornamelijk zijn oorzaak in de persoonlijkheid van de overleden persoon.

Indien deze persoon tengevolge van het zowel door zijn eigen handelen als door de fout van een derde veroorzaakte schadebrengende feit een persoonlijke schade ondergaan had, dan had hij, bij zijn leven, van de derde slechts een gedeeltelijke schadeloosstelling

kunnen bekomen, daar zijn recht op vergoeding met de last van zijn eigen fout bezwaard was.

Nu hij overleden is na die persoonlijke schade ondergaan te hebben, kunnen zijn erfgenamen evenmin van de derde meer verkrijgen dan dergelijke gedeeltelijke vergoeding. De de cuius geeft aan zijn erfgenamen een recht op vergoeding door, dat door zijn fout ingeperkt is.

Door het overlijden komt er gewis ten laste van de derde voor de verwanten of de verloofde een recht tot stand op vergoeding wegens het nadeel dat zij door het verliezen van een dierbaar wezen lijden, en dit recht is voor hen een eigen recht, in deze zin dat het niet eerst aan de overledene toebehoorde.

Maar zij zouden geen recht op vergoeding hebben zonder de persoonlijkheid van de overledene, waarin wortelde en leefde de familie- of eenvoudig de genegenheidsbanden die bestonden tussen de overledene en de door zijn overlijden geschade personen.

Van dat recht op vergoeding is de dood de bron en de oorzaak.

Welnu, de dode was voor het ongeval ten dele verantwoordelijk; zijn vordering tegen de derde, medeveroorzaker van het ongeval, was ingeperkt; voor een gedeelte bestond zij niet.

Het bestaan van zijn persoonlijkheid heeft voor zijn verwanten of zelfs voor zijn verloofde, bij wege van de banden tussen hem en deze personen, het recht op schadeloosstelling ten bezware van de derde in het leven geroepen, doch dit is slechts kunnen geschieden onder de inperking van het recht, welke de overledene zelf had moeten ondergaan wegens zijn eigen handelen dat ten dele het ongeval veroorzaakt had.

Zijn voordeel, doch ook zijn last zijn overgegaan.

Voor de andere schaden « langs een ander om » kan er op dezelfde manier geredeneerd worden.

De derde, die samen met de getroffene het ongeval heeft veroorzaakt, is dus nooit tot het vergoeden van zulke schaden gehouden dan in evenredigheid tot zijn eigen aandeel in de verantwoordelijkheid, zonder dat er nog behoeft een onderscheid gemaakt te worden naargelang hij die vergoeding vordert al dan niet tot de schulden van de nalatenschap van de getroffene gehouden is.

Eerste aanlegger eiste dat hem in zijn eigen naam en voor zijn minderjarige dochter vergoedingen zouden worden toegekend: 1) voor het stoffelijke nadeel, gesproken uit « het verliezen van de economische waarde van het slachtoffer dat door derde personen zal moeten vervangen worden »; 2) voor het zedelijke nadeel dat voor de man en het kind voortvloeit uit het verliezen van een echtgenote en een moeder en tevens uit het feit een ongeval bijgewoond te hebben waarbij een dierbaar wezen getroffen werd.

Tweede aanlegger eiste de vergoeding van het zedelijke nadeel dat uit het verliezen van haar dochter voortspuit.

Het bestreden arrest, na het bedrag van die onderscheiden schaden soeverein in feite beoordeeld te hebben, legt slechts de helft ervan ten laste van verweerder, de derde veroorzaker van het ongeval, daar de echtgenote, moeder of dochter van aanleggers voor het ongeval voor de helft persoonlijk verantwoordelijk was.

Deze beslissing is wettig gerechtvaardigd.

Eerste aanlegger (de man) eiste tevens een vergoeding van 2.500 F. wegens rouwkosten, en van 16.997 F. wegens begrafeniskosten. Er is niet betwist, dat

deze bedragen wettig te beschouwen vielen als uit het ongeval voortvloeiende schaden belichamende.

Aanleggers beperken zich ertoe het arrest te critiseren in zover het slechts de helft dier sommen ten laste van verweerder gelegd heeft.

Het is van belang ontbloeit ter zake na te gaan op wie deze begrafenis- en rouwkosten rustten — de nalatenschap, de gemeenschap of de aanleggende erfgenamen persoonlijk — behalve in de mate welke hierna zal worden aangeduid. Het enige hier rijzende probleem is, of de verwanten welke die kosten vorderen een recht hebben om van de derde (de verweerder) de totaliteit of slechts de helft te bekomen van die kosten welke onder meer door de fout van de derde veroorzaakt zijn.

De begrafeniskosten bezwaren de nalatenschap, en dus het patrimonium van de overledene. Daar deze gedeeltelijk de oorzaak van zijn dood is, heeft hij, door zijn daad, zijn eigen patrimonium bezwaard.

Nu er aangenomen wordt dat de voor zijn schade gedeeltelijk verantwoordelijke getroffene ten aanzien van de derde medeverantwoordelijke slechts recht heeft op een schadeloosstelling in evenredigheid tot diens aandeel in de verantwoordelijkheid, dient er, zo dunkt mij, op gelijke gronden beslist te worden dat de begrafeniskosten welke, tengevolge van het handelen van de de cuius, zijn nalatenschap bezwaren, ook van de derde verantwoordelijke niet dan ten dele kunnen geëist worden.

Wat betreft de rouwkosten van de weduwnaar en het kind, dit zijn, in zover men kan aannemen dat zij zijn veroorzaakt door de fout die tot het dodelijk ongeval geleid heeft, schaden die de verwanten « middellijk » ondergaan hebben, en bijgevolg mag de fout van de getroffene aan die verwanten tegengevoerd worden.

Het arrest, dat slechts de helft van al die schaden ten laste van verweerder legt, dunkt ons dus wettig gerechtvaardigd.

Heeft het nagelaten een passend antwoord te geven op de conclusies van eerste aanlegger, zoals in het tweede onderdeel van het enig middel aangevoerd wordt?

Dit kan niet aangenomen worden. Deze conclusies stelden alleen dat, « zelfs indien het slachtoffer enige fout had begaan, quod non, de burgerlijke partij nog recht zou hebben op de volledige vergoeding harer schade ».

Het arrest wijst erop, dat de getroffene een fout begaan heeft, stelt vast dat de burgerlijke partijen de vergoeding o.m. van persoonlijke schade aanvragen, doch beslist dat, gezien de fout van de getroffene, verweerder slechts tot een gedeeltelijke vergoeding gehouden is.

Het arrest is regelmatig met redenen omkleed.

Conclusie: Verwerping.

(1) Vaststaande rechtspraak van het Hof. Zie o.m. Cass. 5 dec. 1960 (Bull. en Pasic. 1961-I-370).

(2) H. et L. Mazeaud, *Traité théorique et pratique de la responsabilité civile* (4me édit.) T. II, p. 430 en p. 803. Zie ook H. et L. Mazeaud et Tunc, *Traité théorique et pratique de la responsabilité civile*, T. II, nrs. 1511 en 1556-4.

(3) « La responsabilité de tout être humain libre de ses actes existe d'abord envers lui-même », R. Savatier, *Traité de la responsabilité civile*, 2me édit., T. II, p. 38.

(4) Zie noot 5.

(5) a) Raadpl. Cass. 27 december 1949 (Arresten 1950-253; Bull. en Pasic. 1950-I-274); 17 juni 1957 (Arr. 1957-874; Bull. en Pasic. 1957-I-1243); 1 juli 1957 (Arr. 1957-930; Bull. en Pasic. 1957-I-1307); (zie ook de noot getekend Dalq in J.T. 1957, p. 730); 15 mei 1961, twee arresten (Bull. en Pasic. 1961-I-986 en 988). Men raadplege ook de inhoudrijke noot

van Prof. J. Dabin over deze gezamenlijke arresten in de Rev. crit. de jurispr. belge 1962, pp. 168 en vlg., die hierna nog herhaaldelijk wordt geciteerd.

b) Het Franse Hof van Cassatie besliste eerst dat de fout van de getroffene mocht worden tegengeworpen aan de verwanten die middellijk een schadeloosstelling vorderden (arresten van de chambre criminelle van 6 maart 1936, Gaz. Pal. 1936-I-713 en 14 december 1938, *ibid.* 1939-I-303). Bull. des arrêts de la Cour de Cassation 1938, nr. 24a, p. 431. Het bevestigt deze jurisprudentie door zijn arrest van 27 november 1956 (Jurisclasseur périod. 1957, nr. 9854, met noot van P. Esmein, en Recueil Dalloz 1957, Jurisprudence, p. 373 en noot van Savatier). Deze jurisprudentie zwaait om naderhand, doordat het Hof de tegenwerpbaarheid niet meer aanneemt (Arresten van 31 maart 1960, Bull. des arrêts de la C. de cass., ch. crim. 1960, nrs. 188 en 189, pp. 392 en 394; 26 december 1960, *ibid.* nr. 608, en Juriscl. périod. 1961-II-12193; Rev. trim. de dr. civil 1961, 684, nr. 26; 15 juni 1961, Rec. Dalloz 1961, Jurisprudence, 735 en Rev. trim. de dr. civil 1962, 113, nr. 27).

c) Verscheidene Belgische uitspraken gaan uit van het begrip «rechtverkrigende onder algemene titel» van de getroffene, aanwezig zijnde bij de burgerlijke partij, om haar de integrale schadeloosstelling te weigeren. Andere zeggen terecht, dat er bovendien moet worden nagegaan of deze rechtverkrigende al dan niet van de nalatenschap afgezien of de scheiding van de patrimoniea gevraagd heeft (Hof van Cass., 17 juni 1957, Arr. 1957-874; Bull. en Pasic.-I-1243). Het volstaat niet een rechtverkrigende onder algemene titel te wezen om gehouden te zijn tot de schulden, zelfs ultra vires, van de nalatenschap van de getroffene. Een minderjarig kind is erfopvolger onder algemene titel doch, hoewel wettig de nalatenschap aanvaard hebbende onder voorrecht van inventaris, is het niet ultra vires tot de schulden van de nalatenschap gehouden.

Het kan ook gebeuren, dat een weduwe, die in gemeenschap van goederen gehuwd was, geen rechtverkrigende onder algemene titel als erfgename is en dat zij desniettemin omdat zij de gemeenschap niet verworpen heeft, noch haar emolument ingeroepen heeft, gehouden is tot de integrale schuld die in de gemeenschap gevallen was wegens de door de overleden echtgenoot begane fout.

Men mag zich derhalve afvragen of het, in de doorgaans door de Belgische jurisprudentie verdedigde theorie, niet zou aangewezen zijn, om de vermindering van de door de derde verschuldigde vergoeding te wettigen, eenvoudig in te roepen dat de burgerlijke partij ultra vires gehouden was tot de schulden, hetzij van de nalatenschap, hetzij van de gemeenschap.

(6) De Professoren Esmein, Savatier, Houin, J. Dabin en M.R. Meurisse, president van het Tribunal de grande instance te Verdun (zie referenties hierna). In een onlangs verschenen jurisprudentiële kroniek is André Tunc van mening dat het hoogst wenselijk is dat het Franse hof van cassatie zijn jurisprudentie wijzigt en tot meer orthodoxe stellingen terugkeert (Revue trim. de dr. civil, juillet-septembre 1962, p. 506).

(7) Prof. Savatier uit dit treffend waar hij schrijft: «Ce préjudice n'est qu'une projection partielle de celui qu'aurait subi le mort lui-même, privé par l'accident de toute faculté de gain... il y a simple déplacement du dommage et de l'indemnité prévisible...» Wij zullen echter verder op dit begrip terugkomen.

(8) Noot onder cass. fr. van 27 november 1956, Rec. Dalloz 1957, Jurisprudence, p. 374.

(9) Revue critique de jurisprudence belge 1962, p. 181.

(10) In de onderstelling dat de getroffene alleen de oorzaak van zijn dood is geweest, hebben de door deze dood benadeelde leden van zijn familie geen verhaal op de nalatenschap van die getroffene. Prof. Dabin schrijft hieromtrent zeer oordeelkundig: «On n'imagine pas, en effet, que la victime seconde (d.w.z. een door de dood van de getroffene bij het ongeval benadeeld familielid) puisse s'attaquer à la victime première (ou, au cas d'accident mortel, à sa succession) pour demander à celle-ci raison du dommage qu'elle subit par l'effet du dommage que la victime première s'est causé à elle-même par sa faute. Quand une personne est tuée ou blessée exclusivement par sa faute, il n'y a pas de place pour une action en réparation, non seulement de sa part (ou de la part de ses héritiers), mais de la part d'éventuelles victimes par répercussion du dommage qu'elle s'est infligée à elle-même... La faute envers soi-même, par manquement ou devoir de prudence ou de diligence envers soi-même ne donne pas lieu à responsabilité quand même il en résulterait du dommage pour autrui. Seul entre dans le cadre de la responsabilité civile la faute par manquement à un devoir vis-à-vis d'autrui» (Revue crit. de jur. belge, 1962, p. 177). Prof. Dabin schrijft zeer terecht: «Ce qui est vrai de la faute exclusive de la victime doit être vrai également de la faute commise par elle en concurrence avec la faute d'un tiers».

(11) Uit de enkele omstandigheid, dat er tussen de echtgenoten gemeenschap van goederen bestaan heeft, volgt immers niet dat de man gehouden is tot de ten bezware van de vrouw ontstane schuld. De uit een misdrijf of een oneigenlijk misdrijf van de vrouw voortvloeiende schulden binden inderdaad de gemeenschap niet. Wanneer integendeel de man de schade veroorzaakt heeft, dan valt de schuld in de gemeenschap, en derhalve zou de weduwe, die zich wegens een eigen schade tegen de derde verantwoordelijke burgerlijke partij heeft gesteld, tegen die derde nog slechts een schuldvordering bezitten, verminderd met een bedrag,

gelijk aan het aandeel van haar man in de verantwoordelijkheid, mits zij natuurlijk van de gemeenschap niet afgezien heeft of deze onder voorrecht van emolument aanvaard heeft.

(12) «Les ayants cause agissant à titre personnel peuvent-ils se voir opposer la faute de la victime?» Rec. Dalloz, 18 avril 1962, Chronique XVI, p. 96.

(13) Deze overwegingen zijn door Prof. J. Dabin meesterlijk ontvouwd in de noot, gepubliceerd in de Revue crit. de jurispr. belge 1962, p. 177 en vlg., en in de noot van president Meurisse in Rec. Dalloz, 1962, Chronique XVI, p. 94.

(14) Aangehaalde noot, p. 177.

(15) Mazeaud et Tunc, Traité théorique et pratique de la responsabilité civile, T. II, nrs. 1465 en 1632. Cass., 16 december 1954 (Arr. Cass. 1955-275; Bull. en Pasic. 1955-I-379).

(16) Raadpl. De Page, T. II, p. 904, nr. 958.

(17) Dall. 1951-I-717; Sirey 1952-I-89 en Juriscl. Pér. 1951-II-6426. Gelijkaardige beslissing door arrest van 13 maart 1957 (D. 1958-73 en S. 1958-77). Er dient ook aangestipt te worden dat op 15-1-1960 (D. 1961-681) het Franse Hof van Cassatie besliste dat wanneer een schade veroorzaakt werd, meteen door een dier en de fout van een derde, de bewaarder van het dier niet meer in solidum voor het geheel aansprakelijk is.

(18) In zijn advies vóór het arrest van de Cour d'appel te Parijs van 10 april 1962 (Gaz. Pal. 1962, 1, 4 mai) roept Advocaat-generaal Klein ook dit arrest van 19 juni 1951 in tot rechtvaardiging van zijn stelling, die het Parijse Hof heeft aangenomen, van de tegenwerpbaarheid van de fout van de getroffene, o.m. aan diens ouders.

(19) Op. cit. T. II, p. 611.

(20) Juriscl. pér. 1957, nr. 9854.

(21) Recueil Dalloz, 1957, Jurisprud., p. 373.

(22) Sirey 1939, p. 236.

(23) Rev. crit. de jurispr. belge 1962, pp. 168 en vlg.

(24) Recueil Dalloz 1962, Chronique XVI.

(25) Aangehaalde noot, pp. 180 en 181.

(26) Aangehaalde noot.

(27) Aangehaalde noot.

(28) Aangehaalde noot.

(29) Aangehaalde noot, p. 374 bij B.

Arrest.

Het Hof,

Gehoord het door Raadsheer Perrichon gedane verslag en op de conclusie van de Heer Dumon, Avocaat-generaal;

Gelet op het bevelschrift van de Heer Eerste Voorzitter van 28 november 1962, beslissende dat de zaak in voltallige terechtzitting zal behandeld worden;

Gelet op het bestreden arrest, op 29 april 1960 gewezen door het Hof van beroep te Gent;

Over het enig middel, afgeleid uit de schending van artikel 1382 van het burgerlijk wetboek en 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden arrest, na vastgesteld te hebben, enerzijds, dat het slachtoffer voor de helft voor het ongeval en zijn gevolgen verantwoordelijk was en anderzijds, dat aanlegger in eigen naam en als vader en wettige voogd van zijn kind Winny en aanlegster in eigen naam, als moeder van het slachtoffer waren opgetreden, verweerder veroordeeld heeft tot het betalen van slechts de helft van de door het ongeval aan aanlegsters toegebrachte schade;

dan wanneer, eerste onderdeel, aanleggers zich burgerlijke partijen gesteld hadden in eigen naam en, wat eerste aanlegger betreft in hoedanigheid van vader en wettelijke voogd van zijn minderjarig kind, en niet als erfgenenamen van het slachtoffer,

dan wanneer in die omstandigheden het slachtoffer van het ongeval tegenover aanleggers een derde is, dan wanneer de door een betichte begane fout aan de burgerlijke partij schade heeft veroorzaakt, de betichte tegenover de burgerlijke partij tot de volledige vergoeding van de schade gehouden is, zelfs wanneer die schade ook door de fout van een derde werd veroorzaakt, dan wanneer de verdeling van de schadevergoeding tussen betichte en slachtoffer zoals het bestreden arrest gedaan heeft, slechts dan wettelijk verrechtvaardigd zou kunnen worden, zo aanleggers,

rechthebbenden onder algemene titel van het slachtoffer zijn, dan wanneer in die laatste veronderstelling het bestreden arrest die hoedanigheid van aanleggers had moeten vaststellen om het aan het Hof mogelijk te maken de wettelijkheid van zijn beslissing na te gaan, dan wanneer het bestreden arrest die vaststelling niet heeft gedaan, dan wanneer also het bestreden arrest ofwel artikel 1382 van het burgerlijk wetboek geschonden heeft ofwel onvoldoende gemotiveerd is,

tweede onderdeel, dan wanneer het bestreden arrest niet geantwoord heeft op het door aanlegger in zijn voor de correctionele rechtbank te Gent neergelegde en vóór het Hof van beroep te Gent hernomen conclusies opgeworpen middel waarbij hij aanvoert: «Aangezien, zelfs indien het slachtoffer enige fout had begaan, quod non, de burgerlijke partij nog recht zou hebben op de volledige vergoeding harer schade»,

dan wanneer om wettelijk gemotiveerd te zijn de rechterlijke beslissingen al de door partijen in regelmatige conclusies ingeroepen middelen en excepties moeten beantwoorden:

Over het tweede onderdeel:

Overwegende dat aanlegger zich er toe beperkte in zijn conclusies de in het middel overgenomen bevestiging in te roepen gesteund op de enkele aanduiding: «(zie Hof Brussel, 13e Kamer, 5-2-1957, Recueil Jurisprudence T.A., p. 190; zie Recueil Annuel de Jurisprudence, 1957, p. 453 tot 156)»;

Overwegende dat het arrest er op wijst dat het slachtoffer een fout begaan heeft, vaststelt dat de burgerlijke partijen, hier aanleggers, vergoeding aanvragen voor persoonlijke schade en beslist dat wegens de fout van het slachtoffer, verweerder slechts de helft van de vergoedingen tot herstel van de ingeroepen schade moet betalen;

Overwegende dat het arrest aldus de bewering van aanlegger passend beantwoord heeft! dat het niet gehouden was nader antwoord te verstrekken uit oorzaak van evenbedoelde loutere verwijzing;

Dat het middel in dit onderdeel feitelijke grondslag mist;

Over het eerste onderdeel:

Overwegende dat aanlegger, handelende zo in eigen naam als in hoedanigheid van vader en wettige voogd, enerzijds van beklaagde, hier verweerder, sommen eiste die de morele schaden vertegenwoordigen geleden door hem zelf en door zijn kind ingevolge het overlijden van het slachtoffer en anderzijds, wegens materiële schade, de terugbetaling vorderde van de rouw- en begrafeniskosten evenals vergoeding van de schade geleden ingevolge het verlies van «economische aard» die de aanwezigheid aan de haard van het slachtoffer, echtgenote en moeder, vertegenwoordigde;

Overwegende dat van haar kant aanlegster vergoeding vorderde van de morele schade, die zij als moeder van de getroffene, ten gevolge van dezes overlijden, geleden had;

Overwegende dat het arrest beslist, dat het slachtoffer zelf een fout beging, waardoor zij de helft van de verantwoordelijkheid moest dragen, terwijl de andere helft ten laste viel van verweerder, die schuldig erkend werd aan onvrijwillige doding op de persoon van het slachtoffer;

Overwegende dat het arrest de bedragen bepaalt welke de door aanleggers uit dien hoofde geleden schade dekken, en hun de helft ervan toekent;

Overwegende dat, ten deze, die schade met uitzondering van de begrafeniskosten zowel wat de door de aanleggers aangevoerde morele schade als wat de hogergemelde door aanlegger ingeroepen materiële schade betreft, persoonlijk door hen geleden schaden blijken te zijn doch bij terugslag van de aan het slachtoffer zelf van het wanbedrijf toegebrachte schade en niet door deze getroffene geleden en «ex haerede» aangevoerde nadelen, noch eigen schade die rechtstreeks door de samenlopende fouten van verweerder en van de overleden getroffene aan aanleggers werd berokkend;

Overwegende dat, wanneer de schade, tegelijkertijd door de daad van het slachtoffer en door de fout van een derde veroorzaakt is, deze laatste slechts in evenredigheid met de zwaarte van zijn eigen fout jegens de getroffene tot vergoeding gehouden is;

Overwegende dat het recht op vergoeding van de bij terugslag geleden schade, enkel oorsprong vindt in de familie- en gelegenheidsbanden die aanleggers met het overleden slachtoffer verbinden;

Overwegende dat, wegens die banden waarop het recht op vergoeding steunt, dit recht door de persoonlijke verantwoordelijkheid van het slachtoffer bezwaard is in de mate waarin verweerder ze had kunnen inbrengen, hetzij tegen deze eerste getroffene, zo zij zelf de vergoeding van haar eigen schade had aangevraagd, hetzij tegen haar erfgenen zo zij deze vergoeding «ex haerede» hadden gevorderd;

Overwegende dat de begrafeniskosten de nalatenschap en bijgevolg het vermogen van de overledene bezwaren; dat wanneer deze, zoals in onderhavig geval, gelijktijdig met de fout van een derde, het feit dat tot zijn overlijden aanleiding gaf, heeft veroorzaakt, hij aan diegenen die gerechtigd zijn om tegenover deze derde de vergoeding van voormelde schade te vorderen, slechts een vordering heeft kunnen overdragen, van aard om hun een vergoeding te laten toekennen die in evenredigheid staat met het deel van de verantwoordelijkheid van deze derde;

Overwegende dat het arrest, derhalve, zijn beslissing wettig gerechtvaardigd heeft door, ten belope van het deel van de aan het overleden slachtoffer in het ongeval en in zijn gevolgen toegeschreven verantwoordelijkheid, de vergoedingen te verminderen, die strekten tot vergoeding van eigen schade, welke aanleggers precies uit dien hoofde inriepen, evenals de vergoedingen tot dekking van de begrafeniskosten welke een last voor het vermogen van de overledene uitmaken;

Dat dit onderdeel van het middel naar recht faalt;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening;
Veroordeelt aanleggers tot de kosten.

VLAAMSE JURISTEN.

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

RAAD VAN STATE

4e Kamer — 13 november 1962.

Voorzitter : M. Vranckx.

Raadsheren : M.M. Mast en Mees.

Substituut-auditeur-generaal : M. Lenaerts.

Advocaten : Mrs. Top en Verougstraete.

Pensioen voor arbeiders. — Terugbetaling van pensioen dat niet, zelfs gedeeltelijk, verschuldigd is. — Compensatie. — Bevoegdheid van de R.R.O.P. — Strekking van art. 17, § 3, wet van 21 mei 1955.

1. *Aangezien de wetgever (art. 17, § 3, Wet 21 mei 1955) het nodig heeft geacht de Rijkskas bevoegdheid te verlenen om een vordering tot terugbetaling in te stellen en haar de verplichting oplegt dit in bepaalde gevallen te doen, is de Kas niet bevoegd om die terugvordering bij een exécutoire administratieve beslissing te bevelen.*
2. *Het is de Rijkskas, in geval zij een pensioen heeft uitbetaald hoewel het niet, zelfs gedeeltelijk, verschuldigd is, niet mogelijk door compensatie in bezit te komen van het niet verschuldigde bedrag.*

Van Helleputte t/ Belgische Staat en Rijkskas voor Rust- en Overlevingspensioenen.

Arrest Nr 9706.

Gehoord het andersluidend advies van de heer Lenaerts, substituut-auditeur-generaal ;

Gelet op artikel 25 van de wet van 23 december 1946, gewijzigd door de wet van 15 april 1958 ;

Overwegende dat het beroep strekt tot vernietiging van de beslissing van 25 oktober 1961, waarbij de hoge commissie voor pensioenen afwijzend beschikt over het beroep, ingesteld door verzoekster tegen een beslissing van de commissie van beroep te Gent ; dat verzoekster van de bestreden beslissing eerst op 28 oktober 1961 kennis heeft gekregen ;

Overwegende dat aan verzoekster een rustpensioen voor arbeiders van 9.350 F met ingang van 1 oktober 1956 was toegekend ; dat dit pensioen haar, op grond van artikel 8, § 3, van de wet van 21 mei 1955 betreffende het rust- en overlevingspensioen voor arbeiders, vanaf 1 juli 1959 werd ontnomen omdat haar echtgenoot van die datum af recht op pensioen had ; dat de Rijkskas voor rust- en overlevingspensioenen, nadat uit een onderzoek was gebleken dat verzoekster gedurende de periode waarin zij een rustpensioen had genoten, drie halve dagen per week en een halve dag per maand arbeid had verricht, haar op 4 mei 1961 liet weten dat zij overeenkomstig de wettelijke en reglementaire bepalingen « geen aanspraak kon maken op de uitbetaling van het haar verleende rustpensioen vanaf 1 oktober 1956, dat de Rijkskas zou overgaan tot de terugvordering van de sedert die datum ten onrechte uitbetaalde termijnen en dat het haar, indien zij die beslissing betwist, toegelaten is beroep in te stellen « dit uiterlijk binnen vijftien dagen na ontvangst van het ter post aangetekend schrijven » ; dat die beslissing, waartegen verzoekster beroep had ingesteld, door de commissie van beroep te Gent bij beslissing van 25 juli 1961 werd bevestigd ; dat het beroep van verzoekster tegen laatstgenoemde beslissing door de bestreden beslissing werd verworpen ;

Overwegende dat de Belgische Staat geen partij was in het geschil voor de commissie van beroep noch

voor de hoge commissie en dat de administratieve beslissing die verzoekster voor die rechtscolleges bestreed, genomen is door de tweede tegenpartij, die een openbare instelling is ; dat de Belgische Staat derhalve buiten de zaak moet worden gesteld ;

Overwegende dat verzoekster onder meer doet gelden dat de bestreden beslissing genomen is met schending van de artikelen 17, § 3, en 20, eerste lid, van de wet van 21 mei 1955 en van de artikelen 9, § 2, en 10, tweede lid, van het koninklijk besluit van 28 april 1958 tot uitvoering van artikel 20 van de wet van 21 mei 1955 betreffende het rust- en overlevingspensioen voor arbeiders, gewijzigd bij de wet van 1 augustus 1957, en van artikel 25 van de wet van 12 juli 1957 betreffende het rust- en overlevingspensioen voor bedienden ; dat zij in verband hiermede voorhoudt dat de hoge commissie de administratieve beslissing, waarbij de terugvordering van de termijnen van het rustpensioen over de periode van 1 oktober 1956 tot 30 juni 1959, bevolen werd, niet mocht bevestigen, aangezien de Rijkskas voor rust- en overlevingspensioenen niet bevoegd was om zodanige beslissing te nemen doch alleen om binnen de gestelde termijn bij het bevoegd rechtscollege een eis tot terugvordering in te dienen ;

Overwegende dat, luidens artikel 17, § 3, van de wet van 21 mei 1955, elk bedrag dat ten onrechte door de Rijkskas voor rust- en overlevingspensioenen in het bestek van haar bevoegdheden als betaalorgaan uitbetaald werd, het voorwerp kan uitmaken van een vordering tot terugbetaling en in geval van arglist of bedrog, de vordering tot terugbetaling verplicht is ; dat artikel 20, eerste lid, van genoemde wet bepaalt dat de Koning rechtscolleges voor betwiste zaken instelt, met als opdracht uitspraak te doen in geschillen omtrent rechten die voortvloeien uit die wet ; dat krachtens artikel 9, § 2, van het koninklijk besluit van 28 april 1958 de aanvragen vanwege de instellingen belast met de betaling van de uitkeringen, met het doel terugbetaling van onverschuldigde uitkeringen te krijgen, binnen de termijn van drie jaar moeten worden ingediend en dat zij, krachtens artikel 10, tweede lid, van dit besluit, bij de commissie aanhangig worden gemaakt door gewone toezending van het dossier met ene dienstnota waarin het onderwerp van de aanvraag wordt aangegeven ;

Overwegende dat bedoelde § 3 in artikel 17 van de wet van 21 mei 1955 is ingevoegd bij de wet van 1 augustus 1957, ten gevolge van een amendement van de regering (Senaat - 1956-1957 - nr. 250), die de voorgestelde aanvulling verantwoordde door er op te wijzen dat het de Rijkskas, in geval zij een pensioen heeft uitbetaald hoewel het niet, zelfs gedeeltelijk, verschuldigd is, niet mogelijk is door compensatie terug in het bezit te komen van het niet verschuldigde bedrag ;

Overwegende dat er een wezenlijk verschil is tussen de bevoegdheid om bij een administratieve beslissing, die uit zichzelf uitvoerbaar is en definitief behoudens beroep ingesteld binnen een bepaalde termijn, de terugvordering van een onverschuldigd bedrag te bevelen en de bevoegdheid om een vordering tot terugvordering van zodanig bedrag in te stellen ; dat eerstgenoemde bevoegdheid de tweede overbodig maakt ; dat uit de bewoordingen van artikel 17, § 3, en uit de verantwoording van die bepaling voortvloeit dat, aangezien de wetgever het nodig heeft geacht de Rijkskas bevoegdheid te verlenen om een vordering tot terugbetaling in te stellen en haar de verplichting oplegt dit in bepaalde gevallen te doen, de Kas, naar zijn opvatting, niet bevoegd is om die terugvor-

dering bij een executoire administratieve beslissing te bevelen; dat het bepaalde in de artikelen 9, § 2, en 10, tweede lid, van het koninklijk besluit van 28 april 1958 met die opvatting strookt;

Overwegende dat uit de bewoordingen zelf van het schrijven op 4 mei 1961 door de Rijkskas tot verzoekster gericht, blijkt dat het om een zodanige beslissing gaat; dat die beslissing tegelijk het recht van verzoekster op uitkering van haar pensioen ontkent en de terugvordering van de ten onrechte uitgekeerde termijnen beveelt; dat echter, aangezien verzoekster sedert 1 juli 1959 geen aanspraak meer had op pensioen, de ontkenning van het recht op uitkering geen andere draagwijdte heeft dan die van een rechtvaardiging van de terugvordering, zodat deze het eigenlijk voorwerp van de beslissing is; dat de Rijkskas niet bevoegd is om zodanige beslissing te nemen en dat de hoge commissie de ingeroepen wetsbepalingen schendt door de onbevoegdheid van de tegenpartij om de voor haar bestreden beslissing te nemen, niet op te werpen; dat het middel gegrond is,

Besluit :

Artikel 1. — De beslissing dd. 25 oktober 1961 van de hoge commissie voor pensioenen is vernietigd.

Artikel 2. — Dit arrest zal in de registers van bovenvermelde commissie worden overgeschreven en melding ervan zal worden gemaakt op de kant van de vernietigde beslissing.

Artikel 3. — De zaak wordt verwezen naar de anders samengestelde commissie.

Artikel 4. — De kosten, ten bedrage van zeventienhonderd vijftig F, komen ten laste van de tweede tegenpartij.

.....
NOOT: Bij arrest dd. 20 november 1962 (arrest Libbrecht nr. 9714) heeft dezelfde Kamer van de Raad van State het in bovenstaande arrest gehuldigde principe aanzienlijk in zijn toepassing beperkt door aan te nemen dat :

1. — De Rijkskas de terugbetaling slechts voor de rechtscollages moet vorderen in gevallen waarin de ten onrechte uitgekeerde bedragen teruggevorderd worden van degenen die niet langer enige aanspraak hebben op pensioen of op de uitkering ervan.

2. — De Rijkskas wel door compensatie terug in het bezit kan komen van het niet verschuldigde bedrag wanneer het pensioen ten onrechte tegen een te hoog bedrag werd uitbetaald.

F.T.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

6e Kamer — 4 december 1962.

Voorzitter : M. Beeckmans de Westmeerbeek.

Raadsheren : M.M. Roevens en Vroomans.

Advocaat-generaal : M. Convent.

Advocaten : Mrs. Van de Vorst en Goossens.

Aansprakelijkheid. — Brand geblust door de brandweer van een andere gemeente, die door de benadeelde ter hulp geroepen wordt. — Verplichting van de verantwoordelijke derde de kosten hiervan aan de benadeelde terug te betalen.

De omstandigheid, dat de plicht tot brandbestrijding bij de plaatselijke overheid berust en de brandweerdiensten van algemeen nut zijn, beduidt geenszins dat de regels van de wett. 1382 v. B.W. geen effect

meer zouden sorteren. De veroorzaker van de schade blijft tegenover de benadeelde tot herstel hiervan gehouden.

De benadeelde, die de hulp inroept van een andere brandweer ter beperking van de brand, die de gemeentelijke brandweer niet bij machte is te bestrijden, en de kosten van de ter hulp geroepen brandweer betaalt, is gerechtigd de terugbetaling van deze kosten van de verantwoordelijke derde te vorderen.

Belgische Staat (Minister van Landsverdediging t/ Commissie van Openbare Onderstand der stad Antwerpen.

Gezien, in behoorlijke uitgifte overgelegd, het vonnis der rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen de dato 15 december 1961, waartegen op 25 januari 1962, binnen de wettelijke termijn, een naar vorm regelmatig beroep werd aangetekend;

Overwegende dat appellant zijn verantwoordelijkheid niet betwist voor de branden die op 23, 24 mei 1959 en op 30 september 1959 uitgebroken zijn op het eigendom van geïntimeerde, gelegen onder de gemeente Wuustwezel;

Overwegende dat geïntimeerde aan de Staat terugbetaling vraagt van hetgeen zij betaald heeft wegens blussingswerken aan de brandweer van Antwerpen;

Overwegende dat appellant inroept dat de plicht tot brandbestrijding berust bij de plaatselijke overheid (decreet 12.17 augustus 1790); dat zo deze beroep doet op het brandweerkorps van een naburige gemeente, het haar behoort de brandbestrijdingskosten van het vreemde brandweerkorps te regelen;

Overwegende dat appellant bovendien beweert dat de tussenkost ter zake van de brandweer van Antwerpen nutteloos is geweest; dat de gemeente niet door hem in zake diende geroepen te worden;

Overwegende dat zo de brandweerdiensten diensten van algemeen nut zijn, zulks niet wil beduiden dat de principes van artikel 1382 en volgende burgerlijk wetboek geen effect meer sorteren;

Dat, zoals de eerste rechter zich uitdrukt, tegenover de benadeelde de verwekker der schade gehouden blijft;

Overwegende dat het de gemeente Wuustwezel, die slechts over een klein korps van vrijwillige brandweerdiensten beschikt, niet euvel kan geduid worden niet bij machte te zijn geweest een brand zich uitstrekkende over ongeveer 1.000 Ha te kunnen bestrijden;

Dat evenmin geïntimeerde een verwijt treft de hulp van de brandweer van Antwerpen te hebben ingeroepen ter beperking van de ramp;

Overwegende dat de bewering als zou de Antwerpse brandweer ondoelmatig zijn opgetreden door niets gestaaft wordt en alleszins hare tussenkost diende ingeroepen te worden als rechtstreeks gevolg van de handelwijze van appellant;

Om deze redenen,

Het Hof,

Gezien artikel 24 der wet van 15 juni 1935, waarvan toepassing werd gedaan,

Recht doende op tegenspraak;

Alle andere of strijdige besluiten van de hand wijzend,

Gehoord het eensluidend advies van de heer Advocaat-Generaal Convent, in openbare zitting gegeven,

Ontvangt het beroep, verklaart het ongegrond;

Dienvolgens, bevestigt het aangevochten vonnis;

Veroordeelt appellant tot al de kosten van het beroep.

HOF VAN BEROEP TE GENT

3e Kamer — 2 maart 1961.

Voorzitter : M. Moeneclaey.

Raadsheren : M.M. Lefebvre en De Prêter.

Eerste Advocaat-generaal : M. Vanhoudt.

Advocaten : Mrs. Castille en Hayoit de Termicourt.

Taalgebruik in gerechtszaken. — Redactie van de processen-verbaal in de taal van de meerderheid der bekeurders. — Gebruik der talen m.b.t. vreemdelingen.

Bij afwezigheid van wettelijke bepalingen mogen de opstellers van processen-verbaal de taal gebruiken, die door de meerderheid der bekeurden wordt gesproken.

Voor de vreemdelingen gelden dezelfde voorschriften op het gebruik der talen in gerechtszaken als voor de Belgen.

O.M. en Ministerie van Financiën t/ Cosse.

Overwegende dat de verdachte tijdig en regelmatig verzet aantekende tegen het arrest gedagtekend 28 juli 1960;

Overwegende dat de verdachte voorhoudt dat het P.V. dd. 8-4-1960 dat in het Nederlands opgesteld is, geen bewijskracht heeft;

Overwegende dat de verdachte ten onrechte voorstelt dat voornoemd P.V. te Fleurus opgemaakt werd; dat het blijkt uit de elementen van het P.V. dat het te Brussel, Grensstraat 34 gesloten en ondertekend werd door de bekeurders; dat het te Brussel opgesteld werd;

Overwegende dat waar de vaststellingen te Fleurus geschieden door de opsporingsdienst der douanen, Italiëlei, Antwerpen in verband met een botersmokkel in de streek van St. Niklaas-Waas, het normaal voorkomt dat het P.V. betrekking hebbende op een onderzoek dat in verschillende taalstreken geschiedde te Brussel zou opgesteld worden terwijl anderdeels de redactie en het opstellen van het P.V. aangaande de vaststellingen te Fleurus niet onmiddellijk dienden te geschieden (Pand. Belges, V^o Procès Verbal (fisc.) nr. 94);

Overwegende voorts dat voornoemd P.V. betrekking heeft op verschillende bekeurden; dat namelijk Maes en Schelfout die van Nederlandse nationaliteit zijn, gebruik hebben gemaakt van de Nederlandse taal en Cosse van de Franse taal zodat bij afwezigheid van wettelijke bepalingen, de bekeurders terecht het taalgebruik van de meerderheid der bekeurden in acht namen (A.P.R. Taalgebruik in gerechtszaken nr 175);

Overwegende dat de vreemdelingen desbetreffende aan dezelfde taalvoorschriften als de Belgen onderworpen zijn (A.P.R. idem nr. 42), zodat de verbalisanten er toe gerechtigd waren rekening te houden met de door Maes en Schelfout gebruikte taal;

Overwegende derhalve dat er geen termen zijn om krachtens de schikkingen van art. 40 der Wet van 15-6-1935 de nietigheid uit te spreken van het P.V. dd. 8-4-1960;

Overwegende trouwens dat er eveneens dient opgemerkt dat het tegensprekelijk vonnis dd. 9-6-1960 de nietigheid dekt van de akten die het vonnis voorafgingen, zoals bepaald in art. 40 al. 2 Wet 15-6-1935;

Overwegende dat het overbodig blijkt de argumentatie van de verdachte betreffende het P.V. dd. 14-4-1960 te onderzoeken;

Overwegende dat het feit ten laste van Cosse gelegd bewezen is gebleven, vermits het blijkt uit het onderzoek dat deze verdachte medeplichtig is en eveneens belanghebbende in het vervoer der boter;

Overwegende dat Cosse klaarblijkelijk voorafgaandelijke toelating gegeven had om gesmokkelde boter bij hem te brengen nu het vaststaat dat hij sinds geruime tijd met Penneman telefonisch in verbinding was; dat Cosse bovendien de onregelmatige oorsprong van de boter en de aard van het vervoer kende hetzij de afwezigheid van geldige bescheiden zulks om de redenen aangehaald in het P.V. dd. 8-4-1960, blz. 13 (zie: opmerkingen van de bekeurders); dat Cosse tijdens het afladen het licht in zijn magazijn niet deed branden;

Overwegende dat het eveneens bewezen is dat Cosse de boter kocht zulks om de redenen die reeds door de eerste rechter aangehaald werden; dat trouwens 300 kgr boter in de kamionet van Cosse geladen werden (zie Z.B. st. 17);

Overwegende dat de door de eerste rechter ten overstaan van Cosse opgelegde straf en getroffen beschikkingen rechtmatig voorkomen en dienen bevestigd;

Op deze gronden,

Het Hof, rechtdoende op tegenspraak;

Gelet op de door de eerste rechter ingeroepen wetsbepalingen, en bovendien op art. 24 der Wet van 15 juni 1935; art. 187 en 211 van het Wetboek van Strafvordering, alle wetsbepalingen door de heer Voorzitter ter terechtzitting van heden aangeduid;

Aanvaardt het verzet; Houdt het arrest dd. 28-7-1960 voor niet bestaande;

Ontvangt de beroepen en er over beslissende;

Bevestigt het bestreden vonnis wat de aangevochten beschikkingen betreft;

Verwijst Cosse in de kosten van beroep.

NOOT : Bij arrest van het Hof van Cassatie dd. 6 november 1961 werd de tegen vorenstaande beslissing ingestelde voorziening verworpen.

CORRECTIONELE RECHTBANK TE LEUVEN

3e Kamer — 14 april 1962.

Alleenrechtsprekend rechter : M. Rubbrecht.

O.M. : M. Van Osmael.

Advocaat : Mr. L'Hermitte-Goossens.

Strafvordering. — Beperking van het recht tot tussenkomst van de aansprakelijkheidsverzekeraar (wet van 1 juli 1956). — Afstand van tussenkomst ?

Krachtens art. 9, vierde lid van de wet van 1 juli 1956 op de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorvoertuigen mag de verzekeraar in het strafproces slechts tussenkomen, wanneer de vordering tot schadevergoeding tegen de verzekerde voor de strafrechter wordt ingesteld.

De verzekeraar die aldus tussenkomt, kan van zijn tussenkomst geen afstand doen, zoals dit aan de burgerlijke partij (art. 66 SV.) is toegelaten; wanneer hij geen wederpartij heeft, die de afstand aanvaardt kan, kunnen de artt. 402 en 403 van het Wetboek van burgerlijke Rechtsvordering evenmin worden toegepast.

O.M. t/ Iaione en Cie d'Assurances du Soleil.

Over de tussenkomst van de « Assurances du Soleil ».

Overwegende dat de verzekeringsmaatschappij van verdachte vrijwillig in het proces is tussengekomen en, ziende dat niemand zich burgerlijke partij stelde, verklaard heeft zich uit het proces terug te trekken;

Overwegende dat art. 9 vierde lid der wet van 1 juli 1956 op de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen, aan de verzekeraar alleen toelaat tussen te komen wanneer de vordering tot schadevergoeding tegen de verzekerde wordt ingesteld voor het strafgerecht, hetgeen ter zake niet het geval is;

Overwegende dat de verzekeraar die tussenkomt in het proces geen afstand van zijn tussenkomst kan doen, zoals art. 66 van het wetboek van strafvordering dit aan de burgerlijke partij toelaat; dat hij zich evenmin op de art. 402 en 403 van het wetboek van burgerlijke rechtsvordering kan beroepen wanneer hij, zoals in deze zaak, geen tegenpartij heeft die de afstand kan aanvaarden;

Om deze redenen verklaart de Rechtbank de tussenkomst van de maatschappij « Assurances du Soleil » niet ontvankelijk en legt de kosten ervan te haren laste.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE IEPEL
(Zetelend in koophandelszaken)

18 april 1962.

Voorzitter : M. Talpe.

Rechters : M.M. Vernimmen en Vanraes.

Advocaten : Mrs. Vanlerberghe en Delobel.

Intresten. — Onderscheid tussen conventionele en moratoire intresten. — Geen cumulatie van conventionele, moratoire en wettelijke intresten over dezelfde periode.

De moratoire intresten vertegenwoordigen de vergoeding voor het nadeel, dat wegens vertraging in de uitvoering van de verbintenis verondersteld wordt te zijn ontstaan. Ze zijn verschuldigd van de dag der ingebrekestelling, bestaande in een aanmaning of in een gelijknamige akte; in handelszaken kan een gewone brief als een ingebrekestelling gelden.

Conventionele intresten zijn opbrengsten van kapitaal; zij lopen gedurende de duur van de overeenkomst. Na verloop van de bedongen termijn en zo de schuldenaar in gebreke blijft het kapitaal terug te betalen zijn niet meer de conventionele maar de moratoire intresten verschuldigd.

De conventionele en moratoire intresten, ofschoon verschuldigd op dezelfde som, steunen niet op dezelfde titel; zij kunnen niet over dezelfde periode gelijktijdig gevorderd worden. Wanneer de rechter bij toepassing van art. 1900 B.W. aan de ontlener termijnen toestaat blijven de conventionele intresten lopen tot aan de volledige afbetaling. Deze intresten mogen niet gecumuleerd worden met de gerechtelijke intresten over dezelfde periode, daar gerechtelijke intresten geen vergoedende intresten zijn.

Vandamme t/ P.V.B.A. Westvlaamse
Diamantnijverheid « MAZAL ».

Overwegende dat de vordering van eiser op hoofdeis ertoe strekt verweerster te horen veroordelen tot betaling van het saldo zijner schuldvordering, dat op

31 juli 1961 de som van 151.887 F bedroeg, te vermeerderen met de conventionele intresten à 6% vanaf 31 juli 1961 en de gerechtelijke intresten; verweerster eveneens te horen veroordelen tot betaling van de som van 5.700 F wegens aangekochte en niet-betaalde diamantboard, meer de gerechtelijke intresten;

Overwegende dat verweerster bij tegeneis, hic et nunc de teruggave vordert, na volledige afbetaling van de ontvangen lening, van de 94 gesneden diamanten in pand gegeven aan eiser;

I. Lening en intresten :

Betreffende de hoofdeis :

Overwegende dat verweerster erkent van eiser in lening te hebben ontvangen, de som van 240.000 F tegen een jaarlijkse intrest à 6 %, en voor een onbepaalde termijn;

Overwegende dat op voormeld bedrag reeds werden afbetaald

op 15 mei 1961: 50.000 F;

op 6 juni 1961: 25.000 F;

op 31 juli 1961: 25.000 F, hetzij samen 100 000 F;

en, lopende het geding, op 1 december 1961: 10.000 F;

op 1 januari 1962: 10.000 F;

31 januari 1962: 10.000 F;

28 februari 1962: 10.000 F;

31 maart 1962: 10.000 F;

Samen : 50.000 F;

zodat op heden, als saldo op de hoofdsom verschuldigd blijft, de som van 90.000 F;

Overwegende dat de verschuldigde conventionele intresten à 6%, berekend tot 1 januari 1962, de som bedragen van 12.732 F;

Overwegende dat eiser tevens een bedrag vordert van 5.641 F, als moratoire intrest tot 1 januari 1962; Overwegende dat overeenkomstig artikel 1153, al. 3 B.W.B. de moratoire intresten verschuldigd zijn vanaf de sommatie tot betaling;

Dat verweerster bij brief van 22 april 1961 tot terugbetaling van de ontleende gelden werd aangemaand;

Overwegende dat de ingebrekestelling, vanaf dewelke de moratoire intresten beginnen te lopen, moet bestaan in een sommatie of een gelijkwaardige akte en dat in handelszaken een gewone brief als dusdanig kan gelden;

Overwegende dat de moratoire intresten de vergoeding vertegenwoordigen van het nadeel dat ondergaan werd door de laattijdige uitvoering;

Overwegende dat de conventionele en de moratoire intresten van verschillende aard zijn; dat de eerste een vergoeding van het ontleende kapitaal daarstellen en lopen gedurende gans de duur van de lening — dat echter na verloop van de ontleeningstermijn en zo de ontlener in gebreke blijft het kapitaal terug te betalen, niet meer de conventionele intresten verschuldigd zijn maar de moratoire vergoedende intresten; dat beide intresten, alhoewel verschuldigd op dezelfde som, niet verschuldigd zijn ingevolge dezelfde titel (De Page III, nr 143);

Dat dienvolgens eiser niet gerechtigd is én de conventionele én de vergoedende moratoire intresten te vorderen over dezelfde periode; — dat, waar hij de conventionele intresten vraagt op grond van de nog lopende lening, hij terzelfdertijd geen vergoedende intresten mag vragen om reden dat zelfde lening vervallen is;

Dat de vordering strekkende tot betaling van moratoire interesten derhalve niet gegrond is ;

Overwegende dat verweerster aan eiser verschuldigd blijft in hoofdsom, het bedrag van 90.000 F, meer de vervallen conventionele interest tot 1 januari 1962 belopende 12.732 F, hetzij samen 102.732 F ;

Overwegende dat verweerster termijnen van respijt vraagt, zich beroepend op de handelwijze van haar vroegere zaakvoerder, die haar onwetend heeft gelaten nopens het bestaan van meerdere schulden ;

Dat verweerster tevens terecht opwerpt dat, alhoewel de lening werd toegestaan voor onbepaalde duur, het eigenaardig en onlogisch voorkomt reeds enkele maanden nadien de terugbetaling te vragen van de ontleende som ;

Overwegende dat verweerster sedert de inleiding van het geding regelmatig afkortingen heeft betaald ; dat zij moet aanvaard worden als zijnde te goeder trouw ;

Overwegende dat bij toepassing van artikel 1900 B.W.B., verweerster mag toegelaten worden haar schuld te vereffenen met maandelijks afkortingen van 10.000 F idere ;

Overwegende dat eiser tevens de conventionele interesten vraagt vanaf 31 juli 1961, zijnde de datum van de laatste afbetaling, en de gerechtelijke interesten ;

Overwegende dat in tweede besluiten van eiser, de interesten verrekend worden tot 1 januari 1962 ;

Overwegende dat wanneer de Rechter, bij toepassing van artikel 1900 B.W.B. aan de ontleners termijnen toestaat, de conventionele interesten blijven lopen tot aan de volledige afbetaling (De Page : III, nr. 140 B) ;

Dat echter de conventionele interesten nooit mogen gecumuleerd worden met de gerechtelijke interesten over dezelfde periode, gezien de gerechtelijke interesten geen vergoedende interesten zijn. (De Page III, nr. 132-133) ;

II. Verkoop van diamantboard :

Overwegende dat verweerster ten stelligste ontkent diamantboard gekocht te hebben van eiser ; dat zij voorhoudt dat dit diamantpoeder haar eigendom was en aan eiser in pand werd gegeven, die dan na de derde afbetaling op 31 juli 1961 de diamantboard terug gaf ;

Overwegende dat eiser beweert dat verweerster wel degelijk diamantboard kocht aan de prijs van 7.000 F en dat de levering geschiedde op 19 april 1961 ;

Overwegende dat eiser aanbiedt de verkoop en levering te bewijzen door getuigen ;

Dat dit aanbod van bewijs terzake dienend en afdoende is.

Betreffende de tegeneis :

Overwegende dat eiser niet ontkent als pand voor de ontleende som 94 gesneden diamanten te hebben ontvangen en bereid is deze terug te geven na terugbetaling van de hoofdsom, interesten en kosten ;

Dat eiser echter voorbehoud maakt nopens de eigendom van de diamanten, namelijk de P.V.B.A. «Mazal», of de heer Zichermann ;

Overwegende dat de heer Zichermann de schuldbekentenissen van 10.11.1960 ondertekende in zijn hoedanigheid van beheerder der firma Mazal ; dat zij de lening van 21.11.1960, alhoewel deze niet zijn hoedanigheid vermeldt, vermoedelijk aanging in naam van de firma ;

Dat ten andere de firma deze schulden als de hare erkent en tot terugbetaling wordt aangesproken ;

Overwegende dat derhalve, tot bewijs van het tegendeel, moet aangenomen worden dat de in pand gegeven diamanten eigendom zijn van de P.V.B.A. Mazal.

NOOT : Verg. o.a. Rb. v. Kph. Brussel 26 december 1959, R.W. 1959/60, 1559 A.P.R., w. schade en schadeloosstelling nr 231.

BIBLIOGRAPHIE

Nederland

Creyghton J.H.C., Internationale anarchie. De weg naar een nieuwe wereldorde. — Amsterdam, De Brug/Djambatan.

Eijk, N.W.A. van, en C. Boersma, De nieuwe kinderbijslagregeling. — Deventer, AE. E. Kluwer.

Geurts A.C., De rechtspositie van de gevangene. (Eerder verschenen als proefschrift Utrecht). — Assen, Van Gorcum en Comp.

Hamming G., De geroepen groep als drager van maatschappelijke verantwoordelijkheid. Inaug. rede. — Wageningen, H. Veenman & Zonen.

Handleiding bij de artikelen 85 en 86 van het E.E.G.-verdrag en de verordeningen tot toepassing daarvan. Uitgave van de Voorlichtingsdienst van de Europese gemeenschappen. — 's-Gravenhage, Staatsdrukkerij- en Uitgeverijbedrijf.

Jong, G.F.A. de, Vestigingswet en dynamiek. Beschouwingen omtrent het statistische karakter van de vestigingswetgeving in verband met de dynamische ontwikkeling in de detailhandel. — Leiden, H. E. Stenfert Kroese.

Klundert Th.C.M.J. van de, Groei en inkomensverdeling. — Leiden, H. E. Stenfert Kroese.

Knuttel W.P.C., Kinderrecht voor de maatschappelijk-werker. 6e dr. Bijgew. tot 1 mei 1962 door J. F. van Hasselt. — Amsterdam, De Driehoek.

Liempt F.J. van, Leidraad bij de studie van het Nederlands privaatrecht. — Leiden, H. E. Stenfert Kroese.

Lindeyer A.G.F., Vrij beroep en fiscus. — Leiden, Nederlandse U.M.

Millenaar K., Enkele beschouwingen over fiscale rechtsvorming. Rede op de 23ste dies natalis der Rijksbelastingenacademie uitgesproken. — Deventer, AE. E. Kluwer.

Mok A.L., Dienen als beroep. — Leiden, H. E. Stenfert Kroese.

Scholten G.J., De beperkingen van aansprakelijkheid met het gehele vermogen en de matigingsbevoegdheid van de rechter. Inaug. rede. — Zwolle, W. E. J. Tjeenk Willink.

Sonius H.W.J., Inleiding tot begrippen van gewoontegrondenrecht in Afrika. En enige vergelijkingen met Indonesisch recht. Afrika-studiecentrum, Leiden. — Universitaire Pers.

Timmermans J.C., Rijks- en provinciale belastingen. Handleiding voor studerende. — Alphen-aan-de-Rijn, N. Samsom.

Uniken Venema C. Ae., Waarom Anglo-Amerikaans rechts ? Inaug. rede. — Groningen, J.B. Wolters.

Valk W. de, La signification de l'intégration européenne pour le développement du droit international moderne. — Leiden, A.W. Sijthoff.

Winter L. I. de, De maatschappelijke woonplaats als aanknopingsfactor in het internationaal privaatrecht. Inaug. rede. — Leiden, A. W. Sijthoff.

Frankrijk

- Andrieu-Guitrancourt P., Introduction à l'étude du droit en général et du droit canonique contemporain en particulier. Sirey.
- Aron R., Les Sociétés industrielles. Gallimard.
- Aubert-Krier J., Gestion des entreprises. Presses Univ. de France.
- Baglin P.R., Assurance-vie et capitalisation. Sirey.
- Barets I., La Fin des politiques. Calmann-Levy.
- Barrère I. et Lalou E., Le dossier confidentiel de l'enthanasie. Stock.
- Bernardin C. et Folliet J., La Sécurité sociale. Edit. du Centurion.
- Bouthoul G., L'Art de la politique. — Seghers.
- Bouthoul G., Le Phénomène-guerre. — Payot.
- Bouzat P. et Pinatel J., Traité de droit pénal et de criminologie. T. I, II et III. — Dalloz.
- Brun A. et Galland H., Droit du travail. — Sirey.
- Carré de Malberg R., Contribution à la théorie générale de l'Etat. 2 tomes. — Edit. du C.N.R.S.
- Dalsace A. et Lebègue L., Introduction à l'étude du bilan et de la comptabilité — Libr. Techniques.
- Droit (Le) des affaires dans les pays du marché commun. Edit. Jupiter.
- Dru J., La Pari démocratique. Julliard.
- Faucher M., Les Réformes de la Ve République. T. III. Chez l'Auteur.
- Gaudemet J., Les Communautés familiales. — Edit. M. Rivière.
- Gay F. et Wagret P., Le Bénélux. 2 édit. Presses Univ. de France.
- Histoire des institutions françaises au Moyen Age, T. III. Institutions ecclésiastiques par Jean-François Lemarignier, Jean Gaudemet et Mgr. Guillaume Mollat. — Presses Univ. de France.
- Lepointe G., Histoire des institutions et des faits sociaux. — Edit. refondue. Montchrestien.
- Lois et traités sur le droit d'auteur. 3 vol. — Libr. gén. de droit et de jurispr.
- Matteucci, Dictionnaire juridique français-italien, italien-français. — Edit. de Navarre.
- Mouskhely M., La Naissance des Etats en droit international public. — Pedone.
- Nizard L., La Question cubaine devant le conseil de sécurité. — Pedone.
- Pancarci V., De la charte des Nations-Unies à une meilleure organisation du monde. — Pedone.
- Prieur R., La Communauté européenne du charbon et de l'acier. — Montchrestien.
- Tournier A., Assurance-automobile. — Sirey.
- Truc L., Les Sourires de Thémis ou Procès interdits aux mineurs. Chez l'Auteur. — Distrib. Mess. Hachette.
- Waline M., Droit administratif. 9e édit. — Sirey.

Engeland

- Biggs J. M., The Concept of Matrimonial Cruelty. — Univ. Lond. Legal Anthlone P.
- Blundell L. A. & G. Dobry, Planning Appeals and Inquiries. — Current Law Practice, Sweet & M.
- Bodenheimer E., Jurisprudence. The Philosophy and Method of the Law. — Harvard U.P. Oxf.

- Cordery A., Law Relating to Solicitors. — Suppt. to Butterworth.
- Cuthbert C. R. M., Science and the Detection of Crime. — Croy Arrow S.
- Dugdale J. S., The British Constitution. — Brodie.
- Dunmill F., The Civil Service Career. — Bks. Sunday, Times.
- Greer S., Governing the Metropolis. — Wiley.
- Headrick T. E., The Town Clerk in English Local Government. — Allen & U.
- Hedges R. Y., Introduction to the Criminal Law of Nigeria. — Sweet & M.
- Heward E., Guide to Chancery Practice. — Butterworth.
- Hoskins G. A., Pension Schemes and Retirement Benefits. Cum. Suppt. — Sweet & M.
- Hughes Christopher, The Parliament of Switzerland. — Hansard Soc. Cassell.
- «Justice» Compensation for Victims of Crimes of Violence. — Stevens & Sons.
- Mitchell Ewan, The Businessman's Lawyer and Legal Lexicon. — Batsford & Business Pubns.
- Parliaments, A Comparative Study on the Structure and Functioning of Representative Institutions in 41 Countries. — Cassell.
- Robb A. C., Guide to Superannuation for Local Authorities. — Shaw & Sons.
- Sobolewski E., Introduction to the Law of Nations. — Author Rowan.
- Treitel G. H., The Law of Contract. — Stevens & Sons.
- Tristram T. H. & H. C. Coote, Probate Practice. — Cum. Suppt. Butterworth.
- Westwood J., Partnership Law, Casell & Donnington P.
- Woetzel R. K., The Nuremberg Trials in International Law. — Stevens & Sons.
- Zimmerman J. H., State and Local Government. College Outline. S. Barnes N. Constable.

Zwitserland

- Bähler Willi, Die Arbeitgeberhaftpflicht gemäss Art. 339 des Schweizerischen Obligationenrechts unter besonderer Berücksichtigung der Praxis des Bundesgerichts. — Olten, Hauenstein-Verlag, 1961.
- Brosset Georges, Schmidt Claude, Guide des sociétés en droit suisse. — Genève, Ed. Générales. 3 vol.
- Le cinéma dans la Convention de Berne. — The cinema in the Berne Convention. — Genève, Bureau international pour la protection des oeuvres littéraires et artistique, 1960.
- Coursier Henri, Cours de cinq leçons sur les Conventions de Genève. — Genève, Comité international de la Croix-Rouge, 1962.
- David Lucas, Die Bindung des Richters an das Präjudiz im englischen Recht. — Winterthur, Keller, 1962.
- Graven Jean, L'argot et le tatouage des criminels. Etude de criminologie sociale. — Neuchâtel, Ed. de la Baconnière, 1962.
- Hemmeler Andreas, Die faktische Gesellschaft im schweizerischen Recht. — Zürich, Juris-Verlag, 1962.
- Huber Eugen, Die Rechtsanschauungen in Jeremias Gotthelfs Erzählung «Geld und Geist». Neu hrg. von Arnold Gysin. — Bern, Stämpfli, 1962.
- Lienhart Ernst Eugen, Das Bundesgesetz über den Abzahlungs- und den Vorauszahlungsvertrag. Mit Register. — Zürich, Rechtshilfe-Verlag, 1962.
- Michel Kaspar, Die Wirtschaftlichkeit der Steuererhebung. Eine Untersuchung über die Steuererhebungskosten der Hauptsteuern des Bundes, der

- Kantone und der Gemeinden für das Fiskaljahr 1958. — Winterthur, Keller, 1962.
- Moecke Hans-Jürgen*, Kausale Zession und gutgläubiger Forderungserwerb. Ein Beitrag zur Überwindung des Abstraktionsprinzips. — Freiburg / Schweiz, Unversitätsverlag, 1962.
- Näf-Hofmann Marlies*, Zur objektiven Ausweitung der actio de dolo im römischen und gemeinen Recht. Marlies Hofmann-Näfsic für Näf-Hofmann. — Winterthur, Schellenberg, 1962.
- Recueil authentique des lois et actes du gouvernement de la République et Canton de Genève*. 1961. — Genève, Chancellerie d'Etat, 1962.
- Pohlmann Hansjörg*, Die Frühgeschichte des musikalischen Urheberrechts. Neue Materialien zur Entwicklung des Urheberrechtsbewusstseins der Komponisten. — Kassel, Basel, Bärenreiter-Verlag, 1962.
- Amtliche Sammlung der Gesetze und Verordnungen des Kantons Solothurn* 1961. — Solothurn, Staatskanzlei, 1962.
- Stoll Nicolas*, L'utilisation des réserves des sociétés anonymes. — Lausanne, R. Thonney-Dupraz, 1962.
- Troller Alois*, Immaterialgüterrecht. Patent-, Marken-, Urheber-, Muster- und Modell-, Wettbewerksrecht. 2 vollst. neubearb. u. erw. Aufl. des Werkes «Der Schweizerische gewerbliche Rechtsschutz». — Basel, Stuttgart, Helbing Lichtenhahn.
- Vischer Frank*, Internationales Vertragsrecht. Die kollisionsrechtlichen Regeln der Anknüpfung bei internationalen Verträgen. — Bern, Stämpfli, 1962.
- Widmer Kurt*, Das Recht des Aktionärs auf Auskunfterteilung de lege lata und de lege ferenda. — Zürich, Ploygrafischer Verlag, 1962.
- Dietz Rolf*, Befugnis der Handwerkskammern zur Regelung der Erziehungsbeihilfe. Rechtsgutacht. Aussering. Bonn, 1962.
- Durand Paul*, Beteiligung der Arbeitnehmer an der Gestaltung des wirtschaftlichen und sozialen Lebens in Frankreich. — Baden-Baden. Bonn, Lutzeyer, 1962.
- Elfen Anno*, Die Mejora. Geschichte u. Dogmatik im spanischen u. südamerikan. Recht. — Berlin, de Gruyter 1962.
- Festschrift für Erwin Jacobi*. — Berlin, VEB Dt. Zentralverl. 1957.
- Grapengeter Andrew u. Helmuth Burmester*, Gesundheitsrecht. Sammlung von Gesetzen, Verordnungen u. anderen öffentl. -recht. Vorschriften d. Bundes, u. d. Freien u. Hansestadt Hamburg, Erg. Lfg. 12. — Hamburg, Christen.
- Geiger Willi*, Missverständnisse um den Föderalismus. Vortrag. — Berlin, de Gruyter 1962.
- Haegele Karl*, Die Beschränkungen im Grundstückverkehr. Systemat. Darstellung f. d. gesamte Bundesgebiet. 2 völlig neu bearb. Aufl. — Baden-Baden, Lutzeyer, 1962.
- Hilger Marie-Luise*, Der Einfluss des kollektiven Arbeitsrechts auf das Einzelarbeitsverhältnis. Referat sowie Diskussionsbeiträge u. Beschluss. — Tübingen, Mohr, 1962.
- Korte Heinrich*, Verfassung und Verwaltung des Landes Niedersachsen. — Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht, 1962.
- Kronstein Heinrich*, Recht und wirtschaftliche Macht. Ausgew. Schriften Hrsg. von Kurt Hans Biedenkopf. Eingel. von Franz Böhn u. Brian A. McGrath. — Karlsruhe, C. F. Müller, 1962.
- Lent Friedrich*, Freiwillige Gerichtsbarkeit. Ein Studienbuch. Neubearb. von Walther Jakob Habscheid. 4 völlig neubearb. u. erw. Aufl. — München u. Berlin, Beck 1962.
- Menzel Eberhard*, Völkerrecht. Ein Studienbuch. — München u. Berlin, Beck, 1962.
- Merk Wilhelm*, Deutsches Verwaltungsrecht. — Berlin, Duncker & Humblot, 1962.
- Mönnichs Hans*, Das grosse deutsche Rechtshandbuch. Darstellung d. privaten u. öffentl. Rechts mit 1021 Musterformularen. 3 völlig neugestaltete Aufl. Stand d. Gesetzgebung 1 Oktober 1962. — Darmstadt, Stoytscheff 1963.
- Nelles Paul Arnold u. Rolf Werner*, Praktische Fälle zum Bundessozialhilfegesetz. — Köln, Dt. Gemeindeverl. 1962.
- Polak Karl*, Gesellschaftliche Gesetzmässigkeit und Völkerrechtswissenschaft. — Berlin, Akademie-Verl. 1962. Sitzungsberichte d. Deutschen Akademie d. Wissenschaften zu Berlin, Klasse f. Philosophie, Geschichte Staats-, Rechts- u. Wirtschaftswissenschaften. 1962.
- Reinicke Hans-Eckart*, Die Gemeinde und ihre Ordnung. 3 Aufl. — Göttingen, Schwartz, 1962.
- Roggeman Herwig*, Das Tonband im Verfahrensrecht. — Göttingen, Schwartz, 1962.
- Sauter Eugen*, Der eingetragene Verein. Eine gemeinverstandl. Erl. d. Vereinsrechts unter bes. Berücks. d. neuesten Rechtsprechung. 5 unveränd. Aufl. — München u. Berlin, Beck, 1962.
- Schiedermain Manfred*, Registrierung und gerichtliche

Oostenrijk

- Edbacher Oskar*, Kommentar zum Ratengesetz. — Wien, Manz, 1962.
- Hager Beate*, Der Behördenführer. I Aufl. — Wien, München, Zürich, Pechan, 1961.
- Hans Jozef*, Wegweiser durch Österreichs Bundesgesetzgebung 1945-1961. Wegweiser-Serie. Nachtr. Klagenfurt, Hans, 1962.
- Strack Ernst*, Das Umsatzsteuerrecht in Theorie und Praxis, Bearb. v. Ernst Strack, 3 Aufl. — Wien, Orac, 1962.

Duitsland

- Besprechungen von Urteilen, Beschlüssen und Gutachten des Bundesfinanzhofs*, Hrsg. von Hans Ulrich Loepelmann. Losbl. Aug. 1961. — Bonn, Stolfuss.
- Bogs Walter*, Die Einwirkung verfassungsrechtlicher Normen auf das Recht der sozialen Sicherheit. Referat sowie Diskussionsbeiträge u. Beschluss. — Tübingen, Mohr, 1962.
- Boor Hans Otto de*, Zwangsvollstreckung, Konkurs und Vergleich. Neu bearb. von Günther Erkel 2. Aufl. — Wiesbaden, Betriebswirtschaftl. Verl. Gabler, 1962.
- Conrad Hermann*, Deutsche Rechtsgeschichte. Ein Lehrbuch. Bd. I. — Karlsruhe, C.F. Müller, 1962.
- Dau Helmut*, Bibliographie juristischer Festschriften und Festschriftenbeiträge. 1945-1961. — Deutschland, Schweiz, Österreich. — Karlsruhe: C. F. Müller, 1962.

Nachprüfung von Wettbewerbsbeschränkungen in Grossbritannien. — Karlsruhe, C.F. Müller, 1962.

Schmidt-Dahlenburg Hans, Der zivilrechtliche Ehrenschutz in England im Hinblick auf den gegenwärtigen und künftigen Ehrenschutz im deutschen bürgerlichen Recht. — Bonn, Röhrscheid, 1962.

Schröder Horst u. *Erwin Richard Frey*, Die kriminalpolitischen Aufgaben der Strafrechtsreform. Referate sowie Diskussionsbeiträge u. Beschluss. — Tübingen, Mohr, 1962.

Schwartz Ivo Eduard, Deutsches internationales Kartellrecht. Der Anwendungsbereich d. Gesetzes gegen Wettbewerbsbeschränkungen unter vergleichender Heranziehung d. amerikan. Antitrustrechts. — Köln, Berlin, Bonn, München, Heymann, 1962.

Studien zum europäischen Wirtschafts- und Wettbewerbsrecht. Hrsg. vom Institut f. Ausland u. Internationales Wirtschaftsrecht. — Frankfurt-a.-M., Karlsruhe, C. F. Müller.

Vogel Klaus, Der Verwaltungsrechtsfall. Eine Einf. in d. Bearb. verwaltungsrechtl. Klausuren u. Hausarbeiten. Mit e. Anh. über d. Technik verwaltungsgerichtl. Relationen. 3 durchges. u. erg. Aufl. — Berlin u. Frankfurt a. M. Vahlen, 1962.

Winter Gerrit, Konkrete und abstrakte Bedarfsdeckung in der Sachversicherung. — Göttingen, Schwartz, 1962.

BALIELEVEN

Vlaamse Conferentie der Balie van Antwerpen

Naar aanleiding van het stemmen der nieuwe wet op de belastingen heeft de Vlaamse Conferentie der Balie van Antwerpen het initiatief genomen een reeks studieavonden in te richten voor de confraters der Antwerpse balie, tijdens dewelke het stelsel, dat door de nieuwe wet wordt in voege gebracht, grondig zal besproken worden.

Het is Mr. Carlos De Baeck, die als senator heeft deel uitgemaakt van de commissie van financiën van de senaat en die dus bijzonder op de hoogte is van al de modaliteiten van het nieuw fiscaal regime, die de uiteenzettingen zal houden.

Dit gelukkig initiatief van de Vlaamse Conferentie heeft dadelijk een zeer groot succes gekend en reeds meer dan 100 confraters der Antwerpse balie hebben zich laten inschrijven voor het volgen van deze studievergaderingen.

Deze zullen aanvangen op maandag 11 februari aanstaande en plaats hebben de daarop volgende maandagen in de Rijkshandelshogeschool, Schilderstraat 41, te Antwerpen, telkens om 20 uur.

Alle confraters der Antwerpse balie zijn op deze colleges welkom, ook zij die tot nog toe zich niet hebben laten inschrijven.

Ten einde alle gepaste maatregelen te kunnen nemen dringt de Conferentie er nochtans op aan dat al degenen die belangstelling hebben voor dit initiatief dit schriftelijk aan het bestuur zouden meedelen.

MEDEDELINGEN

Internationaal Verbond tegen de oneerlijke mededinging

Colloquium te Brussel, maart 1963

De Belgische afdeling van het Internationaal Verbond tegen de oneerlijke mededinging richt in de maand maart 1963 te Brussel een colloquium in, dat als onderwerp zal hebben « De mededinging tussen de publieke en private sector in de E.E.G. ».

Wij delen hieronder de tekst mede van het rondschrijven dat aan de belangstellenden werd toegezonden, met het volledig programma van dit colloquium.

* * *

Het samenroepen van een bespreking op Europees vlak te Brussel, in het Congressenpaleis, op 5 en 6 maart 1963, betreffende de invloeden van de concurrentie tussen de ondernemingen van de overheidssector en die van de privé-sector, moet worden gezien in het kader van de toepassing van het Verdrag van Rome.

Het is de auteurs van dit Verdrag niet ontgaan dat het gelijktijdig bestaan van concurrerende overheids- en privé-sectoren binnen de economieën van de zes landen, die lid zijn van de Gemeenschap, een zeer belangrijk probleem vormt.

In de mate waarin door de tussenkomst van de Staat en de publieke rechtspersonen op economisch gebied onder allerlei vormen bedrijven zijn opgericht die aan elke privé-controle ontsnappen, is het noodzakelijk gebleken regelingen te vinden inzake de betrekkingen tussen die bedrijven en diegene die tot de privé-sector behoren.

Het artikel 90 van het Verdrag van Rome brengt hierover zeer dienstige bepalingen, vermits daarin wordt gezegd :

— ten eerste, dat de lid-Staten, met betrekking tot de openbare bedrijven en de ondernemingen waaraan zij bijzondere of uitsluitende rechten verlenen, geen enkele maatregel nemen of handhaven welke in strijd is met de regels van dit Verdrag (1).

— ten tweede, dat de ondernemingen belast met het beheer van diensten van algemeen economisch belang of die het karakter dragen van een fiscaal monopolie, bij uitzondering aan die regels kunnen ontsnappen voor zover de toepassing daarvan de vervulling, in feite en in rechte, van de hun toevertrouwde bijzondere taak niet verhindert.

— ten slotte, dat de ontwikkeling van het handelsverkeer niet mag worden beïnvloed in een mate die strijdig is met het belang van de Gemeenschap.

Het vernoemde artikel omvat de grondregels voor de vraagstukken van de concurrentie tussen de overheids- en de privé-sector. Wanneer men evenwel rekening houdt met de feitelijke omstandigheden, rijzen er moeilijkheden in verband met de nadere bepaling van de principes die in dat artikel zijn neergeschreven; deze moeilijkheden hebben een dubbel aspect :

1) de begrippen die in artikel 90 zijn opgenomen beantwoorden niet volkomen aan gelijkaardige gegevens in de zes landen van de Gemeenschap (het begrip openbare onderneming, het begrip dienst van algemeen economisch belang...);

2) de praktische werking van de regels van artikel 90 loopt gevaar ernstig te worden beperkt bij ontstentenis van grondige inventarissen betreffende de ondernemingen die afhankelijk zijn van de overheid en die met de privé-sector concurreren, en betreffende de bijzondere regelingen die zij in feite of in rechte genieten.

Om dit trachten te verhelpen heeft de Ligue Internationale contre la Concurrence Déloyale, met de medewerking van de Belgische Vereniging voor Europees Recht, het initiatief genomen om in het kader van de Colloque de Bruxelles, de gelegenheid te bieden over al die problemen een ruime bespreking te houden. Het is de wens dat alle erbij betrokken economische sectoren, naast de vertegenwoordigers van de overheid, aan die bespreking deelnemen.

In ieder van de Staten werden zeer vooraanstaande deskundigen uitgenodigd om op louter objectieve wijze en met wetenschappelijke zorg een volledige documentatie samen te brengen en een interpretatie voor te dragen voor bepaalde begrippen die in de tekst van het Verdrag zijn neergeschreven.

Gezien het alomvattend aspect van de praktische toepassing waartoe het artikel 90 zal aanleiding geven, zullen alle industriële en commerciële sectoren, zowel de publiek- als privaatrechtelijke, bij de bedoelde concurrentieregels betrokken zijn. Door hun actieve aanwezigheid op de Colloque de Bruxelles, zal een vruchtbare discussie over de nationale en internationale rapporten kunnen plaatshebben; daaruit kunnen vervolgens gegevens worden gehaald die de interpretatie en de vorming van een Europese doctrine en jurisprudentie zullen bevorderen.

* * *

Na een en ander in aanmerking te hebben genomen werd de agenda opgesteld als volgt:

Punt nr. 1.

Inventaris van de ondernemingen die afhankelijk zijn van de overheid en die in mededinging kunnen staan tegenover de privé-bedrijven, met bepaling van hun economische activiteit en nadere aanwijzing van de bijzondere regelingen waarvan ze in feite en in rechte genieten.

Internationaal rapporteur: M. Branger, Directeur général de la Caisse Nationale des Marchés de l'Etat (France).

Nationale rapporteurs:

Duitsland: Dr. Grussendorf en Dipl. Volkswirt Breidbach, Deutsches Industrie-Institut.

België: Prof. Dr. Flamme, van de Universiteit te Brussel.

Italië: Dr. Franco Mattei.

Luxemburg: de Heer Jean Rodenbourg, Conseiller juridique de la Chambre de Commerce.

Punt nr. 2.

Inventaris van de wetgeving, doctrine en rechterlijke en administratieve jurisprudentie betreffende al de begrippen die in het «Colloque de Bruxelles» zullen worden behandeld.

Internationale rapporteurs: Mrs. Beneventani, Ligi en Ribolzi, advocaten (Italië).

Nationale rapporteurs:

Duitsland: Dr. Grussendorf en Dipl. Volkswirt Breidbach.

België: Prof. Dr. Flamme, van de Universiteit te Brussel.

Frankrijk: Me Ryziger, avocat à la Cour de Cassation et au Conseil d'Etat.

Luxemburg: Mr. André Elvinger, avocat à la Cour Supérieure de Justice du Grand-Duché de Luxembourg.

Punt nr. 3.

Procedure inzake de geschillen vóór de Commissie en het Hof van Justitie.

Internationale rapporteur (2): Stafhouder Mr. Ch. Van Reepinghen, Koninklijk Commissaris voor de Rechterlijke Hervorming, Professor aan de Universiteit te Leuven (België).

Punt nr. 4.

Bepaling van het begrip «openbare onderneming».

Internationaal rapporteur: De Heer Professor Buttgenbach, van de Universiteit te Luik (België).

Nationale rapporteurs:

Duitsland: Prof. Dr. Hartmann, Universiteit van Marburg.

Frankrijk: M. Delion, Conseiller référendaire à la Cour des Comptes.

Italië: Prof. Dr. Cannada Bartoli, Universiteit te Catania.

Luxemburg: M. le Professeur Arendt, de l'Université de Nancy et avocat à la Cour de Justice du Grand-Duché de Luxembourg.

Punt nr. 5.

Bepaling van het begrip «dienst van algemeen economisch belang».

Internationaal rapporteur: Prof. Dr. Franceschelli, van de Universiteit te Milaan en advocaat (Italië).

Nationale rapporteurs:

Duitsland: Prof. Dr. Hartmann, Universiteit te Marburg.

België: Prof. Orianne van de Universiteit te Leuven en advocaat bij het Hof van Beroep te Brussel.

Frankrijk: M. le Professeur Drago, de la Faculté de Droit et de Sciences économiques de Lille.

Luxemburg: M. Georges Faber, Conseiller juridique de l'ARBED, et Mr. Bernard Delvaux, avocat à la Cour Supérieure de Justice du Grand-Duché de Luxembourg.

Punt nr. 6.

Bepaling van het begrip: «belang van de Gemeenschap».

Internationaal rapporteur: Baron Sony et d'Oppeers, Ere-secretaris-generaal van het Ministerie van Economische Zaken van België.

Nationale rapporteurs:

Duitsland: Prof. Dr. Hartmann van de Universiteit te Marburg.

België: Prof. Van der Elst, van de Universiteit te Brussel en advocaat bij het Hof van Beroep te Brussel, en Prof. Salmon, van de Universiteit te Brussel.

Frankrijk: M. le Professeur de Soto, de la Faculté de Droit et de Sciences Economiques de Strasbourg.

Italië: Prof. Grassetti, van de Universiteit van Milaan.

Luxemburg: M. Gérard Rasquin, attaché à la Cour de Justice des Communautés Economiques Européennes à Luxembourg.

Alleen de hiervoren vermelde punten 4, 5 en 6 zullen aanleiding geven tot bespreking.

Inlichtingen kunnen worden ingewonnen op het secretariaat-generaal van de Colloque de Bruxelles, Mignot Delstanchestraat 25, te Brussel 6, tel. 44.45.10 (liefst 's namiddags).

Voorzitter : Mr. P. A. Franck, advocaat bij het Hof van Beroep te Brussel, ondervoorzitter van de Ligue Internationale contre la Concurrence Déloyale en voorzitter van de Belgische afdeling.

Assistent : Mr. Jacques Lassier, advocaat bij het Hof te Parijs, secretaris-generaal van de Ligue Internationale contre la Concurrence Déloyale.

Secretaris-generaal : (1) Mr. Albert Raport, advocaat bij het Hof van Beroep te Brussel en Professor aan de Handelshogeschool Sint-Aloysius. (2) Mr. Léon Defosset, advocaat bij het Hof van Beroep te Brussel. (3) Mr. Aimé De Caluwe, advocaat bij het Hof van Beroep te Brussel.

(1) Het gaat hier om de regels die in de artikels 7 en 85 tot 94 van het Verdrag worden gesteld, o.m. inzake het misbruik van een machtspositie, de dumping, de steunmaatregelen van de staten en de onderlinge afspraken die strijdig zijn met de regels van de concurrentie.

(2) Geen nationale rapporteurs over dit punt.

TIJDSCHRIFTEN

Tijdschrift van de Vrederechters : jrg. 1962 - nr. 11 :

L. Remouchamps, Het bewijs van arbeidsongevallen door lijkschouwing.

Tijdschrift voor sociaal recht : jrg. 1962 - nr. 8 :

R. Van De Put, Fautes graves et obligations des parties dans le contrat d'emploi. — R. Blanpain, Nieuwe voorstellen in verband met de collectieve arbeidsovereenkomsten.

Nederlands Juristenblad : jrg. 1963 - nr. 4 :

H. H. A. De Graaff, Het Advocaten-advies over de wijziging van het militaire strafprocesrecht. — J. M. Van Bemmelen, W. P. J. Pompe, Gratie voor Oorlogsmisdadigers. — A. G. Bosch, Commissie voor de strafwetgeving (1870-1875). — R. A. V. Baron Van Haer-

solte, Vereniging voor Wijsbegeerte des Rechts. — W. Schenk, Fotocopieën. — J. H. F. Wijnen, Een merkwaardige zienswijze. — T. J. Dorhout Mees, « Om baat ». — De Haagse Alimentatieverdragen.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-amt en Registratie : jrg. 1963 - nr. 4752 :

A. van de Wijnperse, De bron van de verbintenis tot levensonderhoud na scheiding (II). — H. J. Holterman, Het toekomstige erfercht van de langstlevende echtgenoot.

Journal des Tribunaux : jrg. 1963 - nr. 4390 :

J. Kirckpatrick, Impôt annuel et précomptes dus par les sociétés belges par actions sous l'empire de la loi du 20 novembre 1962 portant réforme des impôts sur les revenus.

Revue Pratique du Notariat Belge : jrg. 1962 - nr. 2478 :

M. Masson, Le legs particulier et le droit fiscal.

Revue de l'Administration et du Droit Administratif de la Belgique : jrg. 1963 - nr. 1 :

Halles et marchés. — Loi communale. — Bibliographie. — Bois et forêts. — Urbanisme. — Cimetières et inhumations. — Concession de services publics. — Expropriations et réquisitions. — Impôts. — Revue de la jurisprudence.

Recueil Dalloz : jrg. 1963 - nr. 4 (Parijs) :

G. Lyon-Caen, Le droit conventionnel du travail.

La Revue Administrative : jrg. 1962 (Parijs) - nr. 90 :

G. Liet-Veaux, L'ordre des architectes (II). — A. L. et G. T., Révision économique et décision globale : hypothèse d'une baisse du prix de l'essence. — G. Blondeau, Les programmes d'investissement des collectivités parisiennes. — G. Thuiller, Valéry au Ministère de la Guerre. — V. Silvera, La structure du deuxième Gouvernement de la Vme République.

VLAAMSE JURISTEN,

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"